

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף אמנויות

תכנית הלימודים בתאטרון

לבית הספר היסודי
ולחטיבת הביניים הממלכתי
הממלכתי-דתי

— התשע"ז - 2017 —

רכזזת ועדה:

איילה רייכרט, מפקחת קוריקולרית ותכניות לימודים, אגף אמנויות
אפי וישניצקי-לוי, מנהלת תחום דעת תאטרון

צוות הכתיבה:

ד"ר בלהה בלום
רותי בן דור

חברות הוועדה לכתיבת המתווה:

שרה ארליך
ציפי מלר
ענת ריבלין

קראו, העירו ואישרו:

ד"ר נורית רון, מנהלת אגף אמנויות, מפמ"ר מחול
הרב דוד עצמון, תיאום תכניות לימודים לחמ"ד

חברי ועדת המקצוע

יו"ר הוועדה, פרופ' שולמית לב-אלג'ם
ד"ר בלהה בלום
רותי בן דור
ד"ר דפנה בן שאול
בן הכט
ד"ר אולגה לויטן
ד"ר יאיר ליפשיץ
טל לנדמן
מחמוד סובח
יגאל עזרתי
ציפי מלר
סגל ליאור

עיצוב גרפי: גלית סבג "טו דו דיזיין"

הוצאה לאור: גף הפרסומים, משרד החינוך

© כל הזכויות שמורות למשרד החינוך

אין להעתיק או לעשות כל שימוש בתמונות המופיעות בתכנית

תמונת שער מתוך ההצגה **פונדק הרוחות**, בבימויה של רותי בן דור,
בית ספר לאמנויות קמפוס אריסון תל-אביב, 2014. צילום: רומן רודינסקי

תוכן עניינים

6	מבוא
7	רציונל
8	אינטגרטיביות בדרכי הוראה / למידה
8	בינתחומיות
8	שילוב פדגוגיה דיגיטלית
8	למידת עמיתים
9	ערכים ומעורבות אישית וחברתית
10	הנחות יסוד
11	חזון
11	מטרות כלליות
12	עקרונות פדגוגיים
13	הישגים מצופים ודרכי הערכה
14	מבנה התכנית
15	פרק ראשון: מהו תאטרון
18	פרק שני: שפת התאטרון
20	א. רכיבים בימתיים
20	1. חלל
22	2. תפאורה, אביזרי במה ועיצוב תפאורה
22	ההיבט המושגי
25	ההיבט הביצועי
27	3. תלבושות ועיצוב תלבושות
27	ההיבט המושגי
29	ההיבט הביצועי
32	4. תאורה ועיצוב תאורה
32	ההיבט המושגי
33	ההיבט הביצועי
35	5. מוסיקה ואפקטים קוליים

תוכן עניינים

37	ב. רכיבים דרמטיים
38	1. עלילה
39	2. נושא וקונפליקט
41	3. מקום וזמן
43	4. שפה ושיח
46	5. דמות ומשחק
46	ההיבט המושגי
49	ההיבט הביצועי
50	א. יסודות המשחק
52	ב. עבודה על דמות
54	ג. תנועה והבעה גופנית
55	ד. עבודה קולית ותרבות הדיבור
56	פרק שלישי: צפייה בהצגות
57	1. הכנה לצפייה
58	2. דיון לאחר צפייה
61	3. סיכום צפייה
62	פרק רביעי: פרשנות ותוכן
65	פרק חמישי: טקסט וקונטקסט
68	פרק שישי: סוגי תאטרון
69	1. תאטרון בובות
70	2. תאטרון חפצים
71	3. תאטרון פיסי
72	4. פנטומימה
73	5. תאטרון סיפור
74	6. משחק עם מסכה

תוכן עניינים

75

פרק שביעי: תאטרון ותחומי דעת שונים

76

1. ספרות ומיומנויות שפה

76

2. מדעים מדויקים

77

3. מדעי החברה

77

4. היסטוריה

77

5. גיאוגרפיה

78

6. תורה

79

רשימת מקורות

88

ביבליוגרפיה למורה

89

הפנייה להרחבה

מבוא

את ניצניה הראשונים של אמנות התאטרון כפי שאנו מכירים אותה היום, ניתן לאתר ביוון, במאה החמישית לפני הספירה. באותה עת, הופרד חבר אחד מתוך מקהלה שהופיעה מדי שנה בחגיגות שהוקדשו לדיוניסוס, והונחה לקיים עמה דיאלוג. בזמן הממושך שחלף מאז ועד היום, לבש התאטרון ופשט צורות ותכנים, וזאת בהשפעת שינויים תרבותיים, חברתיים וטכנולוגיים שעיצבו, בכל פעם מחדש, את החשיבה האנושית. ובכל זאת, ללא קשר לאפיוניה האסתטיים והתמאטיים המשתנים ללא הרף, דומה כי מהות היצירה התאטרונית נותרה בעינה. גם היום היא צומחת מתוך כמיהת היוצרים - במאים, שחקנים ומעצבים - לייצר עולמות אלטרנטיביים, ומונעת מרצונם העז לקיים דיאלוג, בזמן אמת, בינם לבין עצמם ובינם לבין הקהל.

הלכה למעשה, לנוכח שפע הגירויים החושיים והאינטלקטואליים המאפיין את הרוח הפלורליסטית העכשווית, ועקב הסרת הגבולות המפרידים בין תחומי אמנות שונים, מגוון הרכיבים שניתן לגייס להצגת תאטרון ולמיני מופעים וטקסים, וסוגיהם השונים, הם בלתי נדלים. החל בסוגי מופע ללא טקסט אך עשיר בתנועה, דרך הצגות המשלבות סוגי מדיה שונים והצגות שהן עתירות משתתפים או מפגישות את השחקנים עם הצופים ללא תיווך של במה ותפאורה, וכלה בכאלו שמתפארות במרחב בימתי רב רבדים - כולם הם חלק אינטגרלי מהרפרטואר של התאטרון הישראלי והעולמי. אולם, חרף השונות, לכולם אותה מטרה: לקיים דיאלוג עם הצופים, לעורר מחשבה, לרגש, לגרום הנאה אסתטית ולעורר סקרנות. למידת תאטרון בבתי הספר מאפשרת לתלמידים התנסות אישית וקבוצתית בסוגי דיאלוגים מעין אלו. תוך כדי עיסוק בסוגיות תמאטיות ובמיני קונפליקטים אנושיים וחברתיים הנחשפים ביצירות מתקופות שונות, מתהדקת זיקתם לערכים הומניסטיים, כגון: סובלנות ורגישות לזולת. בה במידה, הלמידה השיטתית והמעמיקה של רזי התאטרון תורמת גם להרחבת מטעני הידע שלהם בנושאים כגון היסטוריה, גיאוגרפיה, יהדות ומדעי החברה.

העושר החזותי, התוכני והצורני שאמנות התאטרון מפגינה כמדיום רב-תחומי מרובה רכיבים, הנענה לתכתיבי התקופה ולמיומנויות הצפייה של נמעניה, מחייב תפיסה פדגוגית חדשה. לפיכך, נקודת המוצא של תכנית לימודים עדכנית זו היא השילוב של ידע, חקר וחשיבה, מיומנויות ביצוע ויצירה.

רציונל

תכנית הלימודים מתבססת על שתי תפיסות דידקטיות עיקריות:

- **החינוך לתאטרון**, שעיקרו הכרת אמנות התאטרון ודרכי מימושה, תוך הקניית מטען תרבותי וערכי.
- **החינוך באמצעות תאטרון**, שתכליתו הגשמת מטרות רחבות של למידה משמעותית, תוך התייחסות לשפת התאטרון כאמצעי ללמידה של תחומי דעת שונים, וללמידה חווייתית ויצירתית, תוך הרחבת אופקים ושילוב ערכים.

לפיכך, התכנית מקיפה נושאים נרחבים העולים מתפיסת התאטרון כתחום ידע וכאמנות פרפורמטיבית וכן כאמצעי דידקטי. היא אף מציעה למורים דרכי הוראה רלוונטיות, ויוצרת שפה משותפת ואחידה ללמידה ולהערכה.

ההתייחסות לחלק מנושאי התכנית נשענת על **שתי נקודות מבט, המתחייבות ממהותה של אמנות התאטרון:**

- **ההיבט המושגי**, המתמקד בהוראת המונחים המקצועיים במישור התיאורטי-עיוני ובהפנמת משמעותם, תוך התמקדות באסטרטגיות חשיבה כמו: השוואה, טיעון, איתור מידע וארגונו ופרשנות.
- **ההיבט הביצועי**, העוסק במיומנויות המעורות בתהליכי היצירה, בהגדרתן ובהבנת תרומתן להיווצרות אירוע בימתי.

מעבר לכך, תשומת לב מיוחדת מוקדשת גם להיבטים התוכניים הטמונים ביצירה הדרמטית והתאטרונית, בעיקר באשר לבחירת טקסטים קנוניים, שבכוחם לחשוף את התלמידים לסוגיות אנושיות, חברתיות ופוליטיות מורכבות.

באשר לדרכי ההוראה המוצעות, אלו נהגו על פי עקרונות **הלמידה המשמעותית**, הדוגלת בשימוש בתכנים רלוונטיים, עדכניים ובעלי ערך ללומדים ולמלמדים, ובאסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה.

הלכה למעשה, כל פרק בתכנית מכיל מספר סעיפים, כמספר הנושאים התואמים את גילם של תלמידי בתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים, **בהיבט הקוגניטיבי, המטה-קוגניטיבי והרגשי**. הם מלווים בפירוט המטרות ודרכי ההוראה המוצעות, ומסודרים על פי שכבות גיל (א-ג; ד-ו; ז-ט). עם זאת, בעת בחירת הנושאים ודרכי ההוראה, יש להתחשב גם במספר שנות לימודי התאטרון של כל כיתה, ובהתנסותם הקודמת של התלמידים.

חשוב לציין כי החלוקה להיבט המושגי ולהיבט הביצועי נושאת אופי מתודולוגי בלבד, ונועדה להקל על פריסת הנושאים הנלמדים ועל הוראתם. בפועל, יש לשמר את הזיקה ההדדית בין הנושאים הכלולים בכל אחד מהם, כפי שמתחייב מאופייה של היצירה התאטרונית, ועל פי המסומן על ידי ההפניות המוזכרות בטקסט התכנית.

רציונל

אינטגרטיביות בדרכי הוראה / למידה

בהיות התאטרון סוג של אמנות שבה תוכן היצירה מתהווה באופן ישיר מצורתה, בבסיס הלמידה יעמדו אינטראקציה הדוקה וקשר סימביוטי בין למידה עיונית, צפייה, שכלול מיומנויות ביצוע ויצירתיות. דרכי ההוראה הן, לפיכך, אינטגרטיביות, ומטרתן להביא להעמקת הידע התיאורטי של הלומדים, תוך התנסות בעשייה יצירתית.

פיתוח חשיבה מסדר גבוה

התכנית מתמקדת בהקניית גופי הידע, תוך שימוש באסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה כמו: השוואה, שאלת שאלות, איתור מידע ומיזוגו, יצירת הקשרים, פרשנות ודיון ביקורתי.

בינתחומיות

אחד העקרונות העומדים מאחורי תכנית זו מתייחס לזיקה בין תחום הדעת תאטרון לבין תחומי דעת שונים אחרים, וליצירת הקשרים אמנותיים, חברתיים, טכנולוגיים, היסטוריים ועוד, ביניהם.

עיקרון זה מחייב שיתופי פעולה בין מורי תאטרון לבין מורים המלמדים תחומי דעת אחרים, במטרה לייצר תהליכי הוראה ולמידה משמעותיים וחשיבה רחבה ומורכבת. בסופם של תהליכים אלו תעמוד התהוותו של אירוע בימתי יצירתי. תאטרון ותנ"ך, תאטרון וספרות, תאטרון ומדעים, הם דוגמאות אחדות לשילובים בינתחומיים אפשריים.

שילוב פדגוגיה דיגיטלית

הפדגוגיה הדיגיטלית נועדה לחבר בין רוח התקופה, המאפשרת התחברות לתקשורת במרחב הווירטואלי ללא מגבלות זמן ומקום, לבין הלמידה המסורתית בבית הספר. לפיכך, תכנית זו מציעה למידה המתבססת על יצירת שותפויות בין תלמידים באמצעות כלים דיגיטליים שיתופיים ושימוש במאגרי ידע אינטרנטיים, כמקורות השראה לצורך ביצוע פרויקטים, עבודות חקר וכו'.

למידת עמיתים

לימודי התאטרון מקנים ללומדים הרגלים וכישורים יעילים של למידה עצמאית במסגרת פרויקטים קבוצתיים. הלמידה במסגרות מעין אלו היא שיתופית בהגדרתה, כאשר כל תלמיד תורם לאחרים מהמיומנויות שלו, מהידע שלו ומניסיונו.

רציונל

ערכים ומעורבות אישית וחברתית

יצירת התאטרון, העוסקת בדרך כלל בערכים אנושיים, חברתיים, מוסריים, דתיים ואחרים, טומנת בחובה אמירה המחזקת או, לחילופין, מערערת נורמות ומוסכמות מקובלות. אי לכך, במהלך הלמידה, ניתנת לתלמידים ההזדמנות לבחון דילמות מוסריות ולהתמודד עם תמונה מורכבת של העולם, אשר בכוחה לחזק כישורים חברתיים, כגון: קבלת האחר, הקשבה, רגישות לזולת, אמפתיה וכו'.

לצורך זה, תכנית לימודים זו מציעה גם שיתופי פעולה עם קהילות שונות, ובהן תלמידי בית הספר, הורים ובני משפחה, ילדי גן, קהילות מבוגרים, תלמידים בעלי צרכים מיוחדים וכו'.

הנחות יסוד

- לימודי התאטרון פותחים צוהר לעולם תרבותי עשיר, פרי מסורות בנות אלפי שנים, **המרחיב את השכלתם של התלמידים ומעשיר את עולמם הרוחני.**
- לימודי התאטרון מאפשרים לתלמידים **לממש את היצירתיות שלהם.**
- השילוב בין עיון, למידת חקר, מיומנויות ביצוע, יצירה וצפייה מודרכת, המאפיין את לימודי התאטרון, **מזמן ללומדים חוויות אינטלקטואליות, חברתיות, רגשיות ואסתטיות.**
- לימודי התאטרון מאפשרים ביטוי מילולי, ביטוי פיסי וביטוי יצירתי חזותי.
- הרב תחומיות הטמונה בלימודי התאטרון מרחיבה את דעתם של הלומדים ומכשירה אותם **להבנת בעיות, לשאלת שאלות, לחקירה, לפרשנות ולהשוואה בין תהליכים יצירתיים וגישות אסתטיות שונות.**
- יצירת התאטרון, המתהווה על בסיס דיאלוג בין היוצרים לבין עצמם ובין היוצרים לבין הקהל, **מעודדת הזדהות עם הזולת וסובלנות כלפי דעות, כלפי נקודות מבט אחרות וכלפי תרבויות שונות.**
- התהליכים הדרמטיים שבבסיס יצירת התאטרון, המושתתים על קונפליקטים בין אדם לזולתו ובין הפרט לחברה, **מניעים את הלומדים לגבש עמדה בסוגיות קיומיות ואתיות מורכבות.**
- לימודי התאטרון מכשירים את הלומדים לשימוש מושכל במונחים מקצועיים, הנוגעים לתיאור ולניתוח **של מחזות והצגות.**
- לימודי התאטרון מזמנים קריאה, חשיבה ביקורתית, פרשנות וניתוח של טקסטים דרמטיים.
- לימודי התאטרון מאפשרים להטמיע נושאים מתחומי דעת אחרים, כגון ספרות, היסטוריה, לימודי תרבות, פילוסופיה, גיאוגרפיה, חברה וקהילה, מדעי החיים והמדעים המדויקים, **ולהמחישם.** אינטראקציה זו עם תחומי דעת שונים טבועה בעצם הגדרתו של התאטרון כמדיום אמנותי רב-ממדי.

חזון

אמנות התאטרון תהייה חלק מעולמו התרבותי, היהודי, הישראלי והאוניברסאלי של הבוגר, כצרכן תרבות מושכל וכצופה ביקורתי, המסוגל להביע רעיונות, מחשבות ורגשות באופן יצירתי.

מטרות כלליות

- לטפח בוגר יצירתי המסוגל להביע רעיונות, דעות ורגשות;
- לטפח בוגר המיומן בחשיבה מורכבת, רב-תחומית וביקורתית;
- לטפח בוגר אורייני הנחשף לסוגי טקסטים שונים;
- לטפח בוגר בעל חוש ביקורת ומיומנות כצרכן תרבות;
- לטפח בוגר המכיר תרבויות ומסורות - יהודית, ישראלית ועולמית;
- לטפח בוגר המתבונן במציאות מזוויות שונות, ויודע לפרש אותה במגוון אופנים;
- לטפח בוגר בעל חשיבה ערכית, המתמודד עם דילמות וקונפליקטים העולים במפגש הדרמטי;
- לטפח בוגר בעל יכולת הקשבה ואמפתיה.

עקרונות פדגוגיים

- הנושאים המרכיבים את תכנית הלימודים מאורגנים בקבצים תלת-גיליים: כיתות א-ג, כיתות ד-ו וכיתות ז-ט.
- מבנה התכנית הוא דינאמי, מודולארי וספירלי, כך שניתן ליישם אותה במסגרות של יותר מקבוצת גיל אחת. ניתן להתייחס לנושאים נבחרים ולהתמקד בהם, על פי שיקול דעתו של המורה וצרכי בית הספר.
- ההוראה מושתתת על:
 1. למידה המשלבת תהליכי חקר ואסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה;
 2. פיתוח מיומנויות ביצוע: משחק, בימוי, עיצוב, דרמטורגיה;
 3. צפייה בהצגות חיות ומוקלטות באופן שתבליט את הזיקה בין תיאוריה ומעשה;
 4. שילוב בין למידה בתהליך מתמשך לקראת הפקת תוצר לבין למידה שממוקדת ביחידת לימוד קצרה;
 5. שילוב של דרכי הערכה מגוונות לאורך כל תהליך הלמידה.

הישגים מצופים ודרכי הערכה

הגדרת ההישגים המצופים ודרכי ההערכה היא פועל יוצא של בניית תהליכי ההוראה, הלמידה וההערכה של חטיבות הידע שאליהם נחשפים התלמידים. ההערכה, הנושאת אופי מעצב, תביא בחשבון את **הערכת התלמיד את עצמו, שתיעשה באופן יחסי להתקדמותו האישית, את הערכת עמיתיו, שתיעשה על ידי תלמידי הכיתה האחרים ואת והערכת המורה.** תוצר הלמידה, בצורת אירוע תאטרוני, מזמן גם משוב מקהל רחב ומגוון, כגון קהילת בית הספר, ההורים וקהל מוזמן.

ההישגים המצופים וההערכה יתבססו על:

- ידע
- מיומנויות חקר וביצוע
- הרגלי עבודה

דרכי הערכה בתחום הידע:

- שיח ודין
- מצגות
- מבחנים
- עבודות חקר
- למידה מבוססת פרויקטים
- דוחות צפייה
- דף עמדה בנושא אפיון ועיצוב דמות
- יומן תיעודי ורפלקטיבי
- תלקיט

דרכי הערכה של מיומנויות חקר וביצוע:

- הצגת דיאלוגים ומונולוגים
- בניית מקט / ציור תפאורה
- תהליכי חקר
- תכנון מופע והצגתו
- כתיבת סצנה ועיבודה

הישגים מצופים ודרכי הערכה

- עיבוד טקסט ספרותי לטקסט דרמטי
- ליטוש ודיוק בעבודת השחקן
- שכלול היכולת הפיסית והקולית
- יישום מושגים תיאורטיים בתוצר הבימתי

דרכי הערכה של הרגלי למידה ועבודה:

- מידת ההשתתפות בכיתה
- התנהלות בשיעורים ובתהליך הפקה
- מידת המחויבות לקבוצה והיכולת לעבוד עם פרטנר
- מידת הכבוד ליוצרים שונים וליצירה האמנותית

מבנה התכנית

כל אחד מפרקי תכנית לימודים זו כולל: מבוא קצר, פירוט מטרות הלמידה וההישגים המצופים מהתלמידים וכן הצעות לדרכי הוראה והערכה, בהלימה לקבוצות הגיל השונות.

פרקי התכנית:

1. מהו תאטרון? - הבהרת ייחודו של המדיום
2. שפת התאטרון - רכיבים דרמטיים ורכיבים בימתיים
3. צפייה בהצגות - הכנה לצפייה ולעיבוד חוויית הצפייה
4. תוכן ופרשנות - ניתוח פרשני וביקורתי של טקסט דרמטי וטקסט בימתי
5. טקסט וקונטקסט - הבנת ההקשרים של היצירה בנוגע למקום היווצרותה ולזמן היווצרותה, ולהקשריה התרבותיים והחברתיים
6. סוגי תאטרון (תאטרון בובות, תאטרון חפצים, תאטרון סיפור, תאטרון תנועה, פרפורמנס)
7. תאטרון בהיבט בינתחומי

נספחים:

רשימת מקורות

ביבליוגרפיה למורה

פרק ראשון

מהו תאטרון?

נקודת המוצא להכרת התאטרון מושתתת על הגדרתו כמדיום אמנותי, שרכיביו הבסיסיים הם שחקן, דמות וצופה. הלמידה תיעשה באמצעות הדגשת המאפיינים המייחדים את התאטרון, והמבדילים אותו מחיי היומיום, וכן מסוגי מדיום אמנותיים אחרים.

פרק ראשון: מהו תאטרון?

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר את המדיום התאטרוני.
- התלמיד ישווה בין תאטרון לבין מצבים שונים בחיי היומיום.

הצעות לדרכי הוראה:

- עריכת רשימת מאפיינים של הצגת תאטרון (שחקן, קהל, תפאורה, תלבושות וכו'), והשוואתם למאפיינים של תחומי אמנות אחרים (אמנות פלסטית, מחול ומוסיקה);
- התבוננות בקטעי סרטים מסוגים שונים (סרט אנימציה, סרט דרמה, סרט טבע) והשוואתם להצגות תאטרון; **לרשימת מקורות לחצו כאן.**

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר את המדיום התאטרוני.
- התלמיד ישווה בין תאטרון ומופיע לבין תחומי אמנות אחרים.

הצעות לדרכי הוראה:

- צפייה בסצנה מצולמת של הצגת תאטרון ובסצנה מסרט, על מנת להצביע על ההבדלים בין שפת התאטרון לשפת הקולנוע, וזאת בהתייחס לנושאים כגון: חלל, זמן, משחק וכו';
- בחינת ההבדלים בין מאפייני התאטרון למאפייני האמנות הפלסטית באמצעות ביצוע סצנות בהשראת תמונות ופסלים, ובאמצעות כתיבת דיאלוגים קצרים והצגתם ברוח התמונות והפסלים;

פרק ראשון: מהו תאטרון?

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר את המושג 'מוסכמה' ואת תפקידיו במסגרת יצירה תאטרונית.
- התלמיד יידע כיצד לשלב אמנויות שונות בתוך יצירה תאטרונית.
- התלמיד יפתח מיומנויות חשיבה מסדר גבוה (השוואה, מיון, יצירת הקשרים וכו').

הצעות לדרכי הוראה:

- עריכת רשימה של מוסכמות תאטרון מוכרות;
- צפייה בהצגות תאטרון מצולמות ובסרטים המבוססים על מחזות, ועמידה על ההבדלים בתחום העיבוד, בתחום עיצוב הדמויות, בתחום המשחק ובתחום העיצוב החזותי; **לרשימת מקורות לחצו כאן.**
- ביצוע קטע תאטרוני המשלב לפחות שני תחומי אמנות שונים, כגון: מוסיקה, מחול, צילום וכו';

מתוך ההצגה "האריה הרעמתי והג'רפה גם", עפ"י הספר מאת דב אלבוים
עיבוד למחזה: שירה פיין, בימוי: שירה פיין וימית כהן בית הספר כצנלסון, חולון. צילום: רועי קרן

פרק שני

שפת התאטרון

לימודי שפת התאטרון מחולקים בתכנית זו לשני חלקים עיקריים: האחד עוסק ברכיבים הבימתיים של היצירה התאטרונית, ואילו השני עוסק ברכיביה הדרמטיים. הקניית אוצר המילים הרלוונטי והבנת משמעותן ניצבות במוקד פרק זה.

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים

הכרת הרכיבים הבימתיים נועדה להבהיר את ייחודו של התאטרון כמדיום אמנותי. מטרתה לתרום להבנת דרכי העבודה בתהליך המוביל להתהוות הצגה. בסעיף זה כלולים הנושאים הבאים: חלל, תפאורה ואביזרי במה, תלבושות, תאורה, מוסיקה ואפקטים קוליים.

1. חלל

הקניית מושג זה תושתת על מאפייני החלל הבימתי וצורותיו האפשריות, בהשוואה לחללים יומיומיים. תשומת לב מיוחדת תופנה להשפעת צורת החלל הבימתי על התנהלות השחקנים ועל יחסי קהל-במה.

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבחין בין חלל תאטרוני לחללים יומיומיים.
- התלמיד יעמוד על הקשר בין צורת החלל לבין התנהלות השחקנים.
- התלמיד ייצור הקשר בין צורת החלל לאופן השפעתה על יחסי במה-קהל.

הצעות לדרכי הוראה:

- סימון אזורי משחק באמצעות אביזרים או באמצעות ציור על הרצפה;
- משחק ים-יבשה (כמייצג את מוסכמת החלל ואת יחסי הבמה-קהל).
- סימון אזורי משחק על ידי הושבת תלמידי הכיתה (הקהל) וביצוע סצנות קצרות בפניהם, תוך בחינת מערכת היחסים במה-קהל. אפשר לבצע את הסצנות בסוגי חלל שונים כגון: בחצר, על שולחן או מתחתיו וכו'. המטרה היא להדגים את האופן שבו החלל משנה את ה'במה'.

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 1. חלל

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבין את משמעותם של מושגים בימתיים כגון **downstage, upstage**, קלעים, קוליסה, צוג, מסך, 'רגליים' וכו'.
- התלמיד יכיר סוגי במה שונים וישווה ביניהם, כגון: במה פרונטאלית, זירה, מסלול, במה פורצת, במה מפוצלת וכו'.

הצעות לדרכי הוראה:

- סימון גבולות הבמה על הרצפה (באמצעות גיר או נייר דבק) וכתובת שמות חלקיה השונים;
- ביצוע תרגילי כניסה לחלל דרמטי;
- תרגול כניסות ויציאות;
- איתור חללים שיכולים להתאים להצגה / מופע בבית הספר ואפיונם בהתאם לסוגי החללים שנלמדו;
- יציאה לסיור לימודי בתאטרון מקצועי;

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר סוגי חלל שונים וישווה ביניהם, כגון: במת פרוסצניום, קופסה שחורה ועוד, וכך גם ביחס לסוגי חלל שהיו בשימוש בעבר בתאטרון היווני, בתאטרון ימי הביניים ובתאטרון האליזבתני.
- **להרחבה לחצו כאן.**
- התלמיד יעצב סצנה בחלל נתון.
- התלמיד יכיר את המושג 'חוצבמה' ואת משמעויותיו הדרמטורגיות.
- התלמיד יעצב אירוע בימתי בחללי מופע אלטרנטיביים כגון: מחסנים, רחוב, אוטובוס וכו', וכן מופעים תלויי מקום.

לחצו כאן

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 1. חלל

הצעות לדרכי הוראה:

- הכנת פוסטר ועליו ציר זמן המראה את התפתחות התאטרון; לצד ציון כל תקופה יודבקו תמונה / שרטוט של החלל המתאים. הפוסטר ייתלה בכיתה הלימוד. בשלב השני, ניתן יהיה להוסיף לפוסטר תמונות של תלבושות.
- עבודה בקבוצות: עריכת עבודות חקר על סוגי חללי תאטרון שהיו בשימוש לאורך ההיסטוריה והכנת מצגת הכוללת הגדרות, הסברים ותמונות; מומלץ להציג את התוצרים בפני הכיתה.
- ביצוע סצנה בחלל לא שגרתי;
- ביצוע קטע דרמטי שמתקשר עם ה'חוצבמה' באמצעות שיח, קולות, תאורה וכו';

מתוך ההצגה "מעגל הגיר הקווקזי", בבימויה של רותי בן דור, בית ספר לאמנויות קמפוס אריסון תל-אביב, 2010.
צילום: משה עמר

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 2. תפאורה, אביזרי במה ועיצוב תפאורה

2. תפאורה, אביזרי במה ועיצוב תפאורה

ההיבט המושגי

התפאורה תוגדר על בסיס תפקידה כמאפיינת מקום, זמן, מעמד, תקופה וסגנון, ועל פי סוגיה השונים: תפאורה תלת-ממדית (המורכבת מרהיטים ואביזרים), תפאורה דו-ממדית (הנוצרת באמצעות ציור רקע) ותפאורה דמיונית (המתהווה באמצעות טקסט, תנועה ומחווה). תצוין גם תרומתם של אביזרי הבמה לאפיונים אלו.

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבין את משמעות המושג 'מקום'.
- התלמיד יידע לפרש את חלקם של התפאורה והאביזרים באפיון מקום.

הצעות לדרכי הוראה:

- ביצוע תמונות בימתיות באמצעות חפצים, אביזרים ופרטי ריהוט זמינים, על פי סיפור, שיר או קטע ממחזה; אפשר להגביל את התרגיל לשימוש בחפץ / אביזר / רהיט אחד.
- יצירת מקום באמצעות פעולה או מחווה על יד אחד מן התלמידים; כל תלמיד נוסף יבצע פעולה נוספת, התואמת את המקום שסומן על ידי התלמיד הראשון.
- הדגמת שימושים שונים בחפץ אחד: כל תלמיד בתורו יעשה שימוש שונה באותו חפץ.
- התבוננות בתמונות של תפאורות בניסיון לגלות את מקום ההתרחשות.

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 2. תפאורה, אביזרי במה ועיצוב תפאורה

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לפרש את חלקם של התפאורה ואביזרי הבמה באפיון המקום ומעמד הדמויות, ובסימון התקופה וזמן ההתרחשות.
- התלמיד יידע להשוות בין תפאורה קבועה לתפאורה משתנה.
- התלמיד יידע להשוות בין תפאורה דו-ממדית מצוירת, תפאורה תלת-ממדית שמייצגת מקום אמיתי ותפאורה דמיונית בחלל ריק.
- התלמיד יכיר את מוסכמת 'הקיר הרביעי'.

הצעות לדרכי הוראה:

- צפייה בקטעי וידיאו מהצגות עם תפאורות מסוגים שונים, תיאור מרכיבי התפאורה ומאפייני המקום והזמן; **לרשימת מקורות לחצו כאן.**
- ציור תרשים של פרטי תפאורה על פי סיפור, שיר או קטע ממחזה;
- תרגול השימוש ב'קיר הרביעי' ושבירתו;
- עבודה בקבוצות: הכנת הצעות שונות לתפאורה על פי סיפור או מחזה;

מתוך הצגת הקומדיה דה 'לארטה "סיפור על אהבה דם ומוות", בבימויה של רותי בן דור, בית ספר לאמנויות קמפוס אריסון תל-אביב, 2005. צילום: משה עמר

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 2. תפאורה, אביזרי במה ועיצוב תפאורה

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבין את הזיקה בין התפאורה לסגנון ההצגה.
- התלמיד יכיר סוגים של תפאורות, כגון: תפאורה סימבולית, תפאורה ריאליסטית, תפאורה מינימליסטית, תפאורה העושה שימוש במדיה, תפאורה טרנספורמטיבית, שמרכיביה משנים את ייעודם, וכו'.
- התלמיד יבין את הזיקה בין סוגי התפאורה לצורת החלל ולמבנה התאטרון.
- התלמיד יידע לפענח ולפרש את הוראות המחזאי, המתייחסות לעיצוב התפאורה.
- התלמיד יידע לנתח רכיבי תפאורה ולפרש את המידע שהתפאורה מספקת על המעמד החברתי של הדמויות, על התקופה, על מקום ההתרחשות ועל זמנה. **להשלמה בהיבט המושגי - צפייה בהצגות, לחצו כאן.**
- התלמיד יפרש את משמעות הסמלים ואת הסמליות בתפאורה. **להשלמה בהיבט המושגי - טקסט וקונטקסט, לחצו כאן.**

הצעות לדרכי הוראה:

- עבודה בקבוצות: הכנת עבודת חקר על סגנון תפאורה נבחר, הכוללת מקורות היסטוריים, הקשרים לסוג החלל ולמבנה התאטרון ואזכור הפקות שנעשו בסוג / בסגנון התפאורה הנחקר; ניתן להוסיף תמונות לציר הזמן. **להשלמה בהיבט המושגי - חלל, לחצו כאן.**
- בחירה בתקופה והכנת קולאז' של אביזרים ורהיטים בני התקופה.
- פענוח של הוראות המחזאי ביחס לתפאורה במחזות הנלמדים בכיתה, ושרטוט של תרשים הבמה, הכולל כניסות, חלונות ומיקום פרטי התפאורה; **לרשימת מקורות לחצו כאן.**
- צפייה בהצגות ו/או בתמונות מתוכן ובחינת מאפייני התפאורה; מומלץ להתבונן בתמונות מתוך הצגות של מחזות מוכרים כדי לעמוד על הבחירות של הבמאי ועל תפיסתו.

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 2. תפאורה, אביזרי במה ועיצוב תפאורה

ההיבט הביצועי

התלמידים ייחשפו לתחומי אחריותו של מעצב התפאורה, כחלק מצוות היוצרים וכאמן עצמאי. כמו כן, הם ייחשפו לתהליכי קבלת ההחלטות המתחייבים מהעברת רעיון מופשט לייצוג בימתי על בסיס נושא נתון. הם יתוודעו למקורות ההשראה העומדים מאחורי הבחירות האמנותיות של המעצב, לסוגי החומרים שבהם החליט להשתמש ולמשקלם של צבעים וצורות בקביעת משמעות ההצגה.

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבין את תפקיד התפאורה כיוצרת 'מקום'.
- התלמיד יבין את הקשר בין מיקום פרטי התפאורה לבין תנועת השחקנים בחלל.
- התלמיד יבין את אופן השימוש בחפצים כמייצרים משמעות.

הצעות לדרכי הוראה:

- ציור פלקטים גדולים כרקע להתרחשות עלילתית, כגון יער, חוף ים, שמיים וכו', בעקבות קריאת סיפור, שיר או מחזה;
- סימון אזורי משחק הכוללים כניסות ויציאות, וכן סימון מיקומם של פריטי ריהוט ואביזרים בעקבות קריאת סיפור, שיר או מחזה; התלמידים ינועו בחלל לפי הסימונים, והצופים ישמיעו מחיאת כף אחת בכל פעם שמתבצעת דריכה במקום "אסור" (אפשר להגביל את מספר הניסיונות).
- אלתור סצנות קצרות תוך שימוש בחפצים שונים שלא על פי הוראתם המקובלת, כגון קובייה שהופכת לסירה, מטאטא למשוט, חולצה למפרש וכו'.

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר את תפקידיו של מעצב התפאורה.
- התלמיד יידע להשתמש בפרטי התפאורה באופן יצירתי וקוגניטיבי.

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 2. תפאורה, אביזרי במה ועיצוב תפאורה

הצעות לדרכי הוראה:

- דיון בתפקיד מעצב התפאורה, בשיקולים המנחים אותו בעיצוב התפאורה ובשלבי עבודתו השונים; מומלץ להזמין מעצב מקצועי שיספר על עבודתו וייעזר בדוגמאות.
- עיצוב תפאורה מחומרים זמינים על פי המתואר בסיפור, שיר או מחזה;

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע להשתמש ב'מקט' בתהליך תכנון תפאורה.
- התלמיד יידע להשתמש בסוגי חומר, צבע וטקסטורה בתהליך העיצוב.
- התלמיד יכיר את משמעות המושג 'דימוי' בעיצוב התפאורה.
- התלמיד יהיה מודע להשפעת העיצוב על בניית המיזנסצנה.

הצעות לדרכי הוראה:

- יישום הוראות המחזאי בתכנון תפאורה - 'breakdown';
- בניית מקט תלת-ממדי של החדר הפרטי של כל תלמיד באמצעות חומרים זמינים, כגון בובות, רהיטי צעצוע, חתיכות בדים וכו';
- עיצוב תפאורה לתמונה ממחזה על פי הוראות המחזאי, תוך שימוש במקט, בציור או בשרטוט.
- הכנת 'לוח השראה' לעיצוב תפאורה, הכולל צבעוניות, סוגי בדים, טקסטורות, תמונות וכו'. בהמשך ניתן להוסיף ללוח ההשראה גם רעיונות לעיצוב התלבושות.
- עבודה בקבוצות: עיצוב של תפאורות שונות לאותה סצנה, לצורך בחינת ההשפעה של פרטי התפאורה על תנועת השחקנים שעל הבמה, על המיזנסצנה ועל האינטראקציה בין הדמויות.

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 3. תלבושות ועיצוב תלבושות

3. תלבושות ועיצוב תלבושות

ההיבט המושגי

במוקד הלמידה תוצב תרומת התלבושות לאפיון הדמויות, להגדרת המקום, לציון הזמן, לקביעת התקופה ההיסטורית ולבחירת הסגנון. יושם דגש על ההבחנה בין תפקוד התלבושות בהצגת תאטרון לבין תפקידי הבגדים בחיי היומיום.

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבחין בין תלבושת של דמות, בגד יומיומי ותחפושת.
- התלמיד יבין ויפרש את הקשר בין מאפייני התלבושת לעיצוב הדמות.

הצעות לדרכי הוראה:

- התבוננות בדמויות מתוך סרטים והצגות ופענוח אפיון על פי התלבושת; **לרשימת מקורות לחצו כאן.**
- הכנת תלבושות מתוך ארגז תלבושות ובדים, ועריכת 'תצוגת אופנה' של דמויות; התלמידים יצינו את זהות הדמות שבתוך התלבושת, וידגימו כיצד היא נעה ומתנהגת.
- ביצוע המשחק 'מי האיש מתחת לכובע?': כל ילד יביא כובע מהבית. המורה יפזר את הכובעים בחדר והתלמידים יתהלכו ביניהם. למשמע מחיאת כף, כל תלמיד ייקח את הכובע הקרוב ביותר אליו, יחבוש אותו ויגלם דמות בהשראתו. ניתן גם להוסיף מילה או משפט מאפיינים, ולפתח את המעמד למפגשים קצרים בין הדמויות. במקום מחיאת כף, אפשר להשתמש במוסיקה.
- אפיון דמות באמצעות אביזר כגון: חרב, שרביט, שק קמח וכו';

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 3. תלבושות ועיצוב תלבושות

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבין ויפרש את הקשר בין עיצוב תלבושת לבין מאפייני תקופה היסטורית ומקומות גיאוגרפיים.
- התלמיד יבין ויפרש את הקשר בין אפיון התלבושת לעיצוב הדמות (מעמד, מגדר, אופי, גיל, מקצוע).

הצעות לדרכי הוראה:

- הכנת פוסטר ועליו ציר זמן היסטורי, והדבקת תמונות של תלבושות אופייניות לתקופות מובחנות;
- הכנת מפת עולם והדבקת תלבושות אופייניות למקומות שונים;
- התבוננות בתמונות של דמויות מתוך הצגות ופענוח אפיון על פי התלבושות;
- צפייה בסרטים ריאליסטיים ולא ריאליסטיים (למשל בסרטי מדע בדיוני) ובחינת ההבדלים בין התלבושות ואופן השפעתן על עיצוב הדמויות; לרשימת מקורות לחצו כאן.

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע להבחין בין תלבושת תקופתית לתלבושת על-זמנית.
- התלמיד יידע לפרש את סגנון המחזה על פי התלבושות.
- התלמיד יבין ויפרש את הקשר בין תפיסת הבימוי לעיצוב התלבושות.

הצעות לדרכי הוראה:

- עבודה בקבוצות: עריכת עבודת חקר על תולדות התלבושות בתאטרון. כל קבוצה תחקור תקופה אחת ותציג אותה בפני הכיתה. ניתן להציג את התקופה באמצעות מצגות, כמסע בתוך תערוכת תמונות וכד'.
- הכנת תלבושות באמצעים שונים (עיתונים, נייר דבק, בדים, בקבוקי פלסטיק וכו') וארגון 'תצוגת אופנה'. כל קבוצה תלביש ותאפר 'דוגמן' אחד. ניתן להזמין את תלמידי בית הספר לצפות בתצוגה.

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 3. תלבושות ועיצוב תלבושות

- צפייה בסרטי וידאו או בתמונות של שתי הצגות שנעשו על פי אותו מחזה, האחת תקופתית והשנייה על-זמנית. התלמידים יעמדו על ההבדל בעיצוב התלבושות ועל מידת השפעתן על הפרשנות. **לרשימת מקורות לחצו כאן.**
- איסוף תמונות של דמויות בתלבושות לא ריאליסטיות. כל תלמיד ינמק את בחירתו בתמונה אחת, ויסיק ממנה על אפיוני הדמות ועל סגנון ההצגה. ניתן גם לשחזר את התלבושת, ולאלתר מונולוג או סצנה קצרה.

ההיבט הביצועי

התלמידים ייחשפו אל תחומי אחריותו של מעצב התלבושות, כחלק מצוות היוצרים וכאמן עצמאי. הם ייחשפו למקורות השראה ולמאגרי מידע המובילים לבחירת התלבושות ולעיצובן. דגש מיוחד יושם על תרומת התלבושות לאפיון הדמות ולזהותה.

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר ויפרש את הקשר בין התלבושות לאפיון הדמויות.
- התלמיד יכיר ויפרש את הקשר בין סגנון התלבושת לבין מרקמים שונים של בד וחומר.
- התלמיד יידע להשתמש באביזרים שונים כחלקי תלבושת.

הצעות לדרכי הוראה:

- עיצוב תלבושות לאחר קריאת סיפור, שיר או מחזה, תוך שימוש בדגם אחיד של בובות מודל, פיסות בדים וגזרי נייר;
- איסוף חומרים להכנת תלבושות והדבקתם על גיליון בריסטול גדול; התלמידים והמורה ידונו על הקשר בין סוג החומר לאפיון הדמות.
- איסוף של פרטי לבוש ואביזרים בארגז גדול כך שיהיו זמינים בשיעורי המשחק;
- יצירת תלבושות באמצעות חפצים (לדוגמה: סיר שהופך לקסדה) ושילובם באלתור סצנות.

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 3. תלבושות ועיצוב תלבושות

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר את תפקידיו של מעצב התלבושות.
- התלמיד יבין את תהליכי העבודה בתחום עיצוב התלבושות.
- התלמיד יידע לעצב תלבושות מחומרים שונים.

הצעות לדרכי הוראה:

- שיח על תפקידי מעצב התלבושות, השיקולים המנחים את עיצוב התלבושות להצגה, אפיון דמויות באמצעות התלבושות ושלבי העבודה השונים; מומלץ להזמין מעצב מקצועי שיספר על עבודתו ויצג דוגמאות.
- יצירת תלבושת מבגדים ומחומרים שונים עבור דמות בדיונית מתוך סיפור או מחזה;

מתוך ההצגה "פונדק הרוחות", בבימויה של רותי בן דור, בית ספר לאמנויות קמפוס אריסון תל-אביב, 2014.
צילום: רומן רודינסקי

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 3. תלבושות ועיצוב תלבושות

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לפענח את הוראות המחזאי בעיצוב התלבושות - breakdown.
- התלמיד יבין את הקשר בין מידת הצבעוניות, סוגי החומר והטקסטורה של התלבושות לבין רכיבים בימתיים אחרים.
- התלמיד יבין את הקשר בין עיצוב התלבושות לתנועת השחקן.

הצעות לדרכי הוראה:

- הכנת לוח השראה הכולל צבעוניות, סוגי בדים, טקסטורות, תמונות וכו'.
- עיצוב תלבושת לדמות ממחזה שנלמד בכיתה; איתור ההתייחסויות לתלבושת בהוראות המחזאי; איתור אמירות של הדמויות על עצמן ועל אחרים; בחינת השפעתן על האפיון הפיסי ועל התנהלותה של הדמות על הבמה. **לרשימת מקורות לחצו כאן.**
- ארגון מחסן תלבושות מקוטלג ושמירה על ניקיונו;

מתוך ההצגה "מעגל הגיר הקווקזי", בבימויה של רותי בן דור, בית ספר לאמנויות קמפוס אריסון תל-אביב, 2010.
צילום: רומן רודינסקי

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 4. תאורה ועיצוב תאורה

4. תאורה ועיצוב תאורה

ההיבט המושגי

תפקידי התאורה בהצגה יילמדו על בסיס תרומתה לתיחום אזורי המשחק, ליצירת אווירה הולמת ולאפיין מקום ההתרחשות וזמנה. לימודי התאורה יחלו בכיתה ז.

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר את תפקידיה האמנותיים של התאורה בתאטרון.
 - התלמיד יבין את השימוש בתאורה כאמצעי למיקוד תשומת לב הצופים (יצירת פוקוס).
 - התלמיד יכיר אמצעי תאורה שונים ואת דרכי השימוש בהם.
 - התלמיד יידע לציין את השינויים שחלו בתפקידי התאורה ובאופני השימוש בה במהלך ההיסטוריה של התאטרון.
 - התלמיד יבין את יחסי הגומלין בין תפאורה, תלבושות ותאורה.
 - התלמיד יכיר סוגי תאטרון שבמרכזם שימושים שונים בתאורה (לטרנה מגיקה, תאטרון צלליות וכו').
- להרחבה לחצו כאן.**

הצעות לדרכי הוראה:

- הרכבת רשימה של סוגי תאורה המאפיינים אווירה (כגון: פחד, קור, קדרות, שמחה, רומנטיקה, מסתורין, דרמטיות, מלחמתיות וכו');;
- בחירת סצנה מתוך מחזה והעלאת רעיונות לגבי סוג התאורה המתאים לה. במידת האפשר, התלמידים גם ישחקו את הסצנה, פעם אחת באור רגיל ופעם שנייה בתוספת תאורה, ויעמדו על האפקט השונה, הן עבור השחקנים והן עבור הקהל.
- עבודה בקבוצות: הכנת עבודות חקר על תולדות התאורה בתאטרון. כל קבוצה תחקור תקופה אחת.
- ניתוח התאורה לאחר צפייה בהצגה;
- אלתור סצנה שבה פנס משחק תפקיד באינטראקציה עם דמות;

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 4. תאורה ועיצוב תאורה

ההיבט הביצועי

התלמידים ילמדו את תחומי אחריותו של מעצב התאורה, כחלק מצוות היוצרים וכאמן עצמאי. הם ייחשפו לתפקידיה של התאורה בהעברת מידע על מקום ההתרחשות וזמנה, וביצירת אווירה בהלימה למצב שמתואר בעלילה. לימודי עיצוב התאורה יחלו בכיתה ד.

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר שימושים זמניים ופשוטים של אמצעי תאורה.
- התלמיד יידע את משמעותם של המושגים 'fade-in', 'fade-out', 'black-out'.

הצעות לדרכי הוראה:

- עיצוב תאורה לסצנה ממחזה באמצעים פשוטים וזמניים, כגון מנורות, פנסים בגדלים שונים, נרות וכו'.
- הדגמת ההבדל בין בלק-אאוט לפייד באמצעות פנס או מנורה המחוברים לדימר.

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבין את תפקידיו של מעצב התאורה.
- התלמיד יבין את היחס בין צבע לתאורה בתהליך העיצוב החזותי.
- התלמיד יידע לבנות תכנית תאורה למחזה - breakdown.

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 4. תאורה ועיצוב תאורה

הצעות לדרכי הוראה:

- המורה או תאורן מקצועי ישוחחו עם התלמידים על תפקידו של מעצב התאורה, על פנסי תאטרון מקצועיים ועל העקרונות הבסיסיים בתכנון ובתפעול התאורה (כולל היכרות עם מחשב תאורה, לוח דימרים ולוח פיקוד).
- המורה ידגים את השפעות הפילטרים בצבעים שונים על צבע התאורה, ועל יחסי הגומלין בינם לבין בדים בצבעים שונים.
- עבודה בקבוצות: עריכת תכנית תאורה לסצנות ממחזה - breakdown.

מתוך ההצגה "כטוב בעיניכם" מאת ויליאם שייקספיר, מגמת התיאטרון עירוני א' תל-אביב
במאי: דוד שטיינברג, 2016. צלמת: לירון אלמוג

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 5. מוסיקה ואפקטים קוליים

5. מוסיקה ואפקטים קוליים

הלמידה תיעשה על בסיס הבנת תרומתה של מערכת הסימנים הצלילית להצגה, בעיקר באשר לכינון האווירה והכוונת התגובה הרגשית של הצופים. מעבר לשימוש במוסיקה כליווי לשירה או לתנועה, יושם דגש על תרומתה לציון מעברים של זמן, מקום ונושא; לתמיכה בפעולה הדרמטית וברצף העלילתי; להארת ההתרחשות בדרך של חיזוק ושיתוף פעולה או, לחלופין, בדרך אירונית.

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע להבחין בין מוסיקה לאפקטים קוליים.
- התלמיד יבין את הקשר בין הבחירות המוסיקליות לבין יצירת מצב רוח ואווירה.

הצעות לדרכי הוראה:

- האזנה לקטעי מוסיקה שונים וזיהוי מצב הרוח שהם יוצרים; התלמידים יכולים גם לנוע בחלל לפי קצב המוסיקה ובהתאמה למצב הרוח.
- הפקת אפקטים בעזרת קולות, תנועה וחומרים שונים;
- בניית כלי נגינה מחומרים שונים והרכבת תזמורת קטנה;

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר את תפקידי המוסיקה בתאטרון.
- התלמיד יידע להבחין בין מוסיקה כלית, אפקטים ושירה.

הצעות לדרכי הוראה:

- בחירת קטעים מוסיקליים בעלי אופי שונה ואלתור סצנות בהשראתם;
- צפייה בהצגה ובחינת התפקיד שהמוסיקה ממלאת בה;

פרק שני: שפת התאטרון

א. רכיבים בימתיים // 5. מוסיקה ואפקטים קוליים

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר סוגי מוסיקה שונים ואת דרכי השימוש בהם. **לרשימת מקורות לחצו כאן.**
- התלמיד יכיר את מאפייני המחזמר בהשוואה למאפייני תאטרון מוסיקלי.
- התלמיד יידע להשתמש באמצעים דיגיטאליים ליצירת מוסיקה.

הצעות לדרכי הוראה:

- השמעת שני קטעים מוסיקליים שונים באופיים;
- צפייה בקטעים מתוך מחזות זמר מתקופות שונות;
- בחינת ההבדל בין תאטרון מוסיקלי ומוסיקה בתאטרון;
- ארגון מאגר של אפקטים קוליים באמצעות הקלטה ו/או חיפוש באינטרנט;

פסלי רחוב בתצוגת מימיקות וג'סטות
במאי: טל לנדמן
בית ספר "צאלון", באר יעקב
צלמו: לימור גרבי ועידית שאול

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים

למידת מושגי היסוד של הדרמה - עלילה, נושא וקונפליקט, דמות, מקום וזמן, שיח ושפה - תושתת על הבהרת המאפיינים המיוחדים אותם, והדגשת ההבדלים בין נרטיב סיפורי לבין נרטיב דרמטי.

1. עלילה

הקניית מושג זה תיעשה בעיקר על בסיס ההבחנה בין עלילה דרמטית לסיפור ולאירוע שהתרחשו במציאות. תשומת לב מיוחדת תופנה להבדלים במבנה העלילה בין סיפור ומחזה.

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר את מבנה העלילה (התחלה, אמצע וסוף).
- התלמיד יידע להבחין בין עלילה בדיונית לבין מקרה שקרה במציאות.
- התלמיד יידע להשוות בין עלילה בסיפור לבין עלילה דרמטית.

הצעות לדרכי הוראה:

- בניית סיפור קצר עם התחלה, אמצע וסוף על פי תמונות שיוצגו על ידי המורה; הסיפור יכלול תיאור של מקום, זמן ההתרחשות ופירוט הדמויות.
- בחירת חמש תמונות והמחזת סיפור המבוסס עליהן;
- מציאת סוף מתאים לסיפור שיוצג על ידי המורה; לרשימת מקורות לחצו כאן.

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר את אוצר המילים הבסיסי המתייחס למבנה העלילה הדרמטית: מערכות ותמונות, אקספוזיציה, הסתבכות, שיא דרמטי, נקודת מפנה, התרה ופתרון.
- התלמיד יבין את הקשר בין סיבה ותוצאה במהלך העלילת.

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 1. עלילה

הצעות לדרכי הוראה:

- ניתוח מרכיבי העלילה במחזות שייקראו בכיתה; לרשימת מקורות לחצו כאן.
- ביצוע תמונות בימתיות סטטיות, המייצגות את שלביה השונים של עלילה נתונה;
- עבודה בקבוצות: כתיבת סיפור קצר תוך ציון הנקודות העיקריות בעלילה: אקספוזיציה, הסתבכות, שיא דרמטי, נקודת מפנה, התרה ופתרון.

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר את אוצר המילים המתייחס למבנה העלילה הדרמטית: פרולוג, אפילוג, שלוש האחדויות, מעכבי עלילה ומקדמי עלילה, עלילות משנה ואירוניה דרמטית.
- התלמיד יידע להשוות בין עלילה קומית לעלילה טרגית (החל בכיתה ח).
- התלמיד יידע להשוות בין עלילה ליניארית לעלילה מקוטעת.
- התלמיד יידע להשוות בין סוגי עלילות בהתאם לסגנונות השונים בתאטרון.

הצעות לדרכי הוראה:

- ניתוח מרכיבי העלילה במחזות שייקראו בכיתה; לרשימת מקורות לחצו כאן.
- ביצוע סצנות דרמטיות על בסיס סיפור קצר;
- עריכת טבלת השוואה בין מאפייניה של עלילה טרגית לבין מאפייניה של עלילה קומית;
- השוואה בין מאפייני העלילה במחזות מסוגים שונים;

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 2. נושא וקונפליקט

2. נושא וקונפליקט

הקניית מושגים אלו תיעשה באמצעות ההשוואה בין משמעותם בתאטרון לבין דרכי השימוש בהם במציאות.

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לאתר את הנושא בסיפור, שיר או מחזה.
- התלמיד יידע לאתר את הבעיה המרכזית (בכיתות א וב) או את הקונפליקט (בכיתה ג) בסיפור, שיר או מחזה.

הצעות לדרכי הוראה:

- איתור הנושא בסיפור נתון;
- תיאור הקונפליקט בסיפור בדיוני והשוואתו לקונפליקטים דומים בחיי היומיום; ניתן להציע פתרונות אפשריים.

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר את המושג 'קונפליקט' ויידע לאתר אותו במחזה ובהצגה.
- התלמיד יידע להשוות בין סוגי קונפליקט שונים: קונפליקט פנימי וקונפליקט 'אני-אתה'.
- התלמיד יידע לאתר את נושא העלילה הדרמטית במחזה ובהצגה. **לרשימת מקורות לחצו כאן.**

הצעות לדרכי הוראה:

- אלתור סצנות על בסיס קונפליקט נתון וכתובת דיאלוג המציע פתרון; ניתן להשתמש בקונפליקטים העולים מחיי התלמידים, ואפילו בכאלה שצפים תוך כדי עבודה משותפת.
- כתיבת מונולוג סביב קונפליקט נתון;
- עריכת השוואה בין קונפליקט פנימי לקונפליקט 'אני-אתה'.
- עריכת רשימה של קונפליקטים שהתלמידים נתקלים בהם.

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 2. נושא וקונפליקט

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבחין בין סוגי קונפליקטים: קונפליקט יחיד-חברה, קונפליקט יחיד-גורל, קונפליקט מוסרי.
- התלמיד יבין את הקשר בין רצונה של דמות, מכשול וקונפליקט.
- התלמיד יבחין בין נושאים לוקליים (מקומיים) ונושאים אוניברסאליים (כלל עולמיים).

הצעות לדרכי הוראה:

- עריכת דיון על קונפליקט של יחיד מול חברה תוך אזכור דוגמאות ממחזה או מהמציאות;
- איסוף ידיעות וכתבות בעיתונות היומית המעלות שאלות מוסריות (אפשר בהשראת מחזה שנלמד), וסיווגן לנושאים אוניברסאליים או לוקליים;
- ניתוח קונפליקטים במחזה וביצוע סצנות בהשראתם; לרשימת מקורות לחצו כאן.
- הגדרת הקונפליקט במחזה ועריכת דיון על מטרת הדמויות, הרצון והמכשול;

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 3. מקום וזמן

3. מקום וזמן

רכיבים אלו יילמדו על בסיס תרומתם לאפיון העלילה ולחשיפת נסיבות התרחשותה: תקופה היסטורית, עונת השנה, השעה ביממה וכו'. חשוב לציין את השפעתם על עיצוב הרכיבים הבימתיים הרלוונטיים, ובהם תפאורה, אביזרי במה ותלבושות.

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לזהות את המקום ואת זמן ההתרחשות בסיפור או במחזה.
- התלמיד יבין את ההשפעה של נתוני המקום והזמן על העלילה.

הצעות לדרכי הוראה:

- יצירת מקום על ידי התלמידים באמצעות פעולות שונות; תלמיד אחד יוצא מהכיתה. בהיכנסו שוב הוא מזהה את המקום שנוצר, ומצטרף להתרחשות באמצעות פעולה מסוימת.
- איתור המקומות, הזמן ועונות השנה בסיפור, שיר או מחזה, ובחינת השפעתם על התנהלות הדמויות; לרשימת מקורות לחצו כאן.

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר את השפעת נתוני המקום והזמן על הסיטואציה הדרמטית ועל יחסי הדמויות.
- התלמיד יכיר את השפעת נתוני המקום והזמן על עבודת השחקן.

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 3. מקום וזמן

הצעות לדרכי הוראה:

- יצירת סצנה שמתרחשת בזמן, במזג אוויר ובמקום מסוימים; לדוגמה: חברים שלא התראו הרבה זמן מתראים באוטובוס צפוף, בשעת צהרים, בעיצומו של הקיץ.
- עריכת חידון שבמסגרתו קבוצת תלמידים מאלתרת מקום ו/או זמן באמצעות פעולות שונות; המנחש נכונה זוכה להזמין חברים נוספים לאלתר מאפייני סצנה נוספת.
- אלתור סצנות במקומות שונים, כגון: מוזיאון, בית כנסת, ספרייה, חוף ים וכו';
- אלתור סצנות במקומות שונים שעשויים להשפיע על הפיסיות של השחקן, כגון מקומות צרים, גבוהים, נמוכים, אפלים, מאיימים וכו';
- עבודה עם 'טקסט לבן' וקביעת מקום ההתרחשות וזמנה;

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבחין בין מקום קונקרטי לבין כל-מקום.
- התלמיד יבחין בין זמן קונקרטי לבין על-זמניות.
- התלמיד יידע לזהות את המקום והזמן על פי הרכיבים הבימתיים: תפאורה, תלבושות, תאורה ומוסיקה.
- לעבודת השחקן

הצעות לדרכי הוראה:

- עריכת עבודת חקר על התקופה ההיסטורית שבה נכתב המחזה כרקע להתרחשות העלילתית;
- הכנת טבלה של המקומות וזמני ההתרחשות במחזה (Breakdown);

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 4. שפה ושיח

4. שפה ושיח

הלמידה תתמקד ברכיבים דרמטיים המתייחסים באופן ישיר לרובד המילולי של המחזה, לרבות ההבחנה בין שפה מילולית לשפה לא-מילולית, ובין מילה מתארת למילה מפעילה. חשוב לכלול בלמידה מושגים בסיסיים כגון: מונולוג, דיאלוג, פנייה לקהל והיצד (אסייד), וכן צורות שיח המאפיינות סוגי תאטרון שונים.

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע להבחין בין מילים מתארות לבין מילים מפעילות.
- התלמיד יידע להבחין בין סוגי טקסט שונים ותפקידיהם (החל בכיתה ג).

הצעות לדרכי הוראה:

- המורה יקריא קטע מסיפור. התלמידים יניפו את יד ימין בכל פעם שהמורה יקריא תיאור, ואת יד שמאל בכל פעם שהוא יקריא פעולה. באמצעות אותו עיקרון ניתן לשחק גם ב"ים-יבשה".
- התלמידים ינועו בחדר לצלילי מוסיקה המעוררת רגש מסוים: מוסיקה שמחה, עצובה, מרגשת וכו'. כשהמוסיקה תפסיק התלמידים יעמדו ב"פריז" ויהיה עליהם לציין את הרגש שלפיו התנהלו בחדר. בהמשך, יצינו גם סיבה אפשרית לרגש זה, ויוסיפו משפט המבטא רצון או מכשול. דוגמה: שלב א - "אני עצוב"; שלב ב - "רבתי עם החבר שלי"; שלב ג - "אני רוצה להשלים אתו" או: "אני לא יודע איך להשלים אתו".

- המחזת טקסטים שונים, כגון: מודעות פרוסום, מאמר עיתונאי, שיר, ספר טלפונים וכו'; התלמידים יתבקשו לשיר, לדקלם או להגיש אותם כדיאלוגים (החל בכיתה ג).

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 4. שפה ושיח

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבחין בין שפה מילולית לביטוי לא-מילולי.
- התלמיד יכיר את המושגים 'דיאלוג' ו'מונולוג'.
- התלמיד יכיר את המושג 'היצד' (אסייד).
- התלמיד יידע לזהות את הכוונה מאחורי המילים (תת-טקסט).

הצעות לדרכי הוראה:

- כתיבת סיפור והעברתו, פעם אחת באופן מילולי ופעם שנייה באמצעות פעולות ומחוות. בפעם השלישית יבוצע שילוב בין המילה לפעולה באופן חסכוני ותמציתי;
- עריכת דיאלוגים מתוך סיפור;
- עריכת מונולוג קצר המתאר את מחשבותיה, כוונותיה ולבטיה של דמות מתוך מחזה; **לרשימת מקורות לחצו כאן.**
- אלתור סצנה: למשמע מחיאת כף, כל דמות בתורה תפנה לקהל ותשתף אותו במחשבותיה (אסייד).
- ביצוע 'טקסט לבן' במצבים שונים ומתוך כוונות שונות;

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע להבחין בין משלבים שונים: גבוה, מליצי, פיוטי, נמוך, שפת רחוב, סלנג, עגה וכו'.
- התלמיד יידע לאפיין דמות באמצעות השימוש שהיא עושה בשפה: סגנון הדיבור, תבניות דיבור ומבטא.
- התלמיד יכיר סוגי שיח מתקדמים: נאום, שירים בתוך מחזה, שתיקה, 'גיבריש' וכו'.

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 4. שפה ושיח

הצעות לדרכי הוראה:

- הכנת טבלה של סוגי משלבים לשוניים מוכרים תוך הבאת דוגמאות לכל אחד מהם; לרשימת מקורות לחצו כאן.
- אפיון דמויות במחזה על פי המשלב הלשוני והשימוש שהן עושות בשפה;
- ניתוח של סוגי השיח במחזה או בהצגה;

מתוך ההצגה "כטוב בעיניכם" מאת ויליאם שייקספיר, מגמת התאטרון עירוני א' תל-אביב
במאי: דוד שטיינברג, 2016 צלמת: לירון אלמוג

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 5. דמות ומשחק

5. דמות ומשחק

ההיבט המושגי

הקניית מושג זה תושתת על ההבחנה בין שחקן ודמות, ועל ההבדל המהותי בין חבר לכיתה לבין שותף ליצירה (פרטנר). תשומת לב מיוחדת תופנה לקשר ההדוק בין מאפייני הפיסיים של הדמות לבין מאפייני הרגשיים, ולמידת השפעתם על מערכות היחסים בין הדמויות. חשוב לדון בפעולות שהדמויות מבצעות באמצעות המושגים 'רצון' (מה הדמות רוצה?) ו'מכשול' (מה מונע ממנה לממש את רצונה?).

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- הבחנה: התלמיד יבחין בין שחקן לדמות.
- התלמיד יידע לזהות ולתאר את מאפייני הפיסיים והרגשיים של הדמות.

הצעות לדרכי הוראה:

- בחירת דמויות מתוך סיפור או מחזה ומתן תשובה לשאלות באשר לגילן, מינן, מקום מגוריהן וכו'; לרשימת מקורות לחצו כאן.
- איתור הדומה והשונה בין משחק דמיוני עם חבר ובין משחק עם שותף ליצירה, ועריכת טבלת השוואה בסיוע המורה;

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לציין את מערכות היחסים בין הדמויות בסיפור או במחזה.
- התלמיד יכיר את המושגים 'רצון', 'מכשול' ו'פעולה דרמטית'.
- התלמיד יבחין בין מאפייני החיצוניים של הדמות (תנועה, מחווה, מימיקה, יציבה, גוון קול, חיתוך דיבור) לבין מאפייני הפנימיים (רגש, אמונה, אופי, מניע, רצון, מכשול).

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 5. דמות ומשחק

הצעות לדרכי הוראה:

- עריכת טבלת מאפיינים חיצוניים ומאפיינים פנימיים של דמות מתוך סיפור או מחזה;
- הרכבת רשימה של הדמויות בסיפור או במחזה ומיפוי מערכות היחסים והקונפליקטים ביניהן;
- התמקדות בדמות אחת מתוך סיפור או מחזה ומתן תשובות לשאלות הבאות:
 - « מה הדמות רוצה?
 - « מה עוצר אותה מלממש את רצונה?
 - « אילו פעולות היא עושה על מנת להתגבר על המכשול?
 - « האם היא מצליחה?
 - « האם את/ה מזדהה עם הדמות, ואם כן, במה?
- כתיבת מונולוג המבטא את מחשבותיה, רגשותיה ועמדותיה של דמות מתוך סיפור או מחזה ברגע משמעותי;

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבין את ההקשר החברתי של הדמות (מגדר, מעמד, מוצא).
- התלמיד יידע להבחין בין דמות בעלת אפיון סטריאוטיפי (כגון נבל, גיבור, נערה וכו') לבין דמות מורכבת (כגון המלט, ווילי לומן וכו').
- התלמיד יכיר את ההשפעה של הפעולה הדרמטית על המהלך העלילתי.
- התלמיד יידע לזהות את התהליך הדרמטי שהדמות עוברת (התפתחות, שינוי, סטטיות).
- התלמיד יידע לקשור בין התהליך הדרמטי של הדמות לבין סוג המחזה (טרגי או קומי).
- התלמיד יידע לקשור בין מאפייני הדמות, כפי שהן משתקפות ברצונותיה, לבין פעולותיה.

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 5. דמות ומשחק

הצעות לדרכי הוראה:

- עבודה בקבוצות: הכנת עבודת חקר על דמות אחת ממחזה שנלמד, תוך התייחסות לנקודות הבאות
 - « מאפיינים חיצוניים, כולל הקשר חברתי
 - « מאפיינים פנימיים
 - « מערכות יחסים עם הדמויות האחרות
 - « רצון ומכשול
 - « קונפליקטים
 - « פעולות דרמטיות
 - « הצלחה / אי הצלחה
 - « התפתחות, שינוי, סטטיות
- כתיבת ביוגרפיה (תעודת זהות) של דמות מתוך סיפור או מחזה תוך התייחסות לרקע התקופתי שלה, למעמדה החברתי והכלכלי, ליחסיה עם דמויות אחרות ולמאפייניה השונים; הצגת הביוגרפיה תהיה בצורת מונולוג.
- הצעת ליהוק לתפקידים במחזה, בהתחשב בהלימה של חברי הקבוצה ובדרישות המחזה;

מתוך ההצגה "פונדק הרוחות", בבימויה של רותי בן דור, בית ספר לאמנויות קמפוס אריסון תל-אביב, 2014.
צילום: רומן רודינסקי

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 5. דמות ומשחק // ההיבט הביצועי // א. יסודות המשחק

ההיבט הביצועי

לימודי המשחק נועדו לרכישת מיומנויות בתחומי התנועה, הקול והמימיקה, וכן לפיתוח יכולת התלמידים לעצב דמות על פי נתונים העולים מתוך סיטואציה דרמטית נתונה.

א. יסודות המשחק

מטרות והישגים מצופים (לכל הכיתות):

- התלמיד יידע להביע רעיונות, מחשבות ורגשות באמצעות הביטוי הפיסי, הקולי והמילולי.
- התלמיד יידע לשלב בין ההיבט הפיסי, הקולי והמילולי בעבודת משחק.
- התלמיד יבין את הקשר בין המרחב הפיסי לתנועתיות, כיחיד או כקבוצה.
- התלמיד יידע להתרכז ולהתמקד.
- התלמיד יידע להקשיב לפרטנר/ים.
- התלמיד ישתתף באופן אקטיבי בגיבוש קבוצה (אנסמבל) ובפעילות קבוצתית.
- התלמיד יכיר את משמעות המושג 'פעולה ותגובה' - 'give & take'.
- התלמיד יהיה מסוגל לחוש אמפתיה ולהעניק תשומת לב לרגשות הזולת (הפרטנר).

הצעות לדרכי הוראה (התרגילים מתאימים לכל גיל):

- ביצוע התרגילים הבאים:

« מעגלי אנרגיה

« תרגילי מראה

« תרגילי מכונה (רצף של תנועה וקול המבוצע כתרגיל חימום, שמטרתו לסייע בחידוד ההקשבה, הריכוז, המיקוד ושיתוף הפעולה בקבוצה. תרגיל זה גם מעודד חשיבה מופשטת, המחברת בין הפיסי והרגשי.)

« תרגילי דמיון מודרך במצב מנוחה (שכיבה על הגב) וגם תוך כדי פעולה ותנועה בחלל

« תרגילי סיפור בהמשכים

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 5. דמות ומשחק // ההיבט הביצועי // א. יסודות המשחק

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לזהות רגשות, מצבים והלכי רוח המתוארים בסיפור, שיר או מחזה.
- התלמיד יידע להגיב לנסיבות ולתנאים בדיוניים נתונים.

הצעות לדרכי הוראה:

- יצירת תמונות סטטיות או פסלים המבטאים מצבים, רגשות והלכי רוח בהשראת נושא מסוים, סיפור, שיר או מחזה;
- ישיבה במעגל והעלאת מילה הנקשרת אסוציאטיבית לנושא מסוים או למילה שנאמרה קודם;

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לזהות קונפליקט בסצנה נתונה.

הצעות לפעילות:

- ביצוע סצנות קצרות מתוך אגדות, תוך התייחסות לחמשת המ"מים [מקום, זמן (מתי), עלילה (מה), דמויות (מי), מניע];
- הוספת חמשת המ"מים לטקסט לבן;
- הגדרת מצב וקונפליקט בסצנות ממחזות, וביצוען; לרשימת מקורות לחצו כאן.

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבין את המושגים 'פעולה דרמטית' ו'ביט'.
- התלמיד יכיר את המושג 'זיכרון חושים' ואת אופן יישומו.

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 5. דמות ומשחק // ההיבט הביצועי // א. יסודות המשחק

- התלמיד יכיר את הקשר בין הטקסט לבין המצב הפיסי והרגשי של הדמויות במחזה.
- התלמיד יכיר את המושג 'מיזנסצנה' ואת אופן תפעולו.

הצעות לדרכי הוראה:

- עבודה בזוגות: אלתור סצנה על בסיס מקום, זמן ומצב מוגדרים; כל תלמיד יגדיר את הפעולה טרם ביצועה (למשל: אני מרגיע אותך - "הכול בסדר"). ניתן לבצע סצנות באותו אופן על בסיס טקסט כתוב.
- עבודה בזוגות: ביצוע דיאלוג מתוך מחזה על בסיס הגדרת המצב, המטרה של כל דמות והפעולות הנדרשות להשגתה; יש לשים לב להתאמה בין המיזנסצנה לפעולות.

מתוך ההצגה "הדייגים והדגים", בימוי גל דורון עזרא, בית הספר כצנלסון, חולון
צילום: אבי דואק

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 5. דמות ומשחק // ההיבט הביצועי // ב. עבודה על הדמות

ב. עבודה על דמות

במוקד הלימודים: העמקת יכולת התלמידים לזהות את המאפיינים החיצוניים (הפיסיים והקוליים) והפנימיים (רצונות, רגשות) של הדמות, ולהבין את התלות ההדדית בין מאפייניה לפעולותיה.

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבחין בין התחפשות ל'כניסה' לדמות.
- התלמיד יידע להשתמש בכישוריו הפיסיים והקוליים לצורך עיצוב דמויות.

הצעות לדרכי הוראה:

- התלמידים יתבקשו לנוע בחלל הכיתה בקצב מוסיקה. בהינתן האות תיעשה עצירה ב'פריז' (פסל), ומתוכה יהפכו התלמידים לדמות תוך שימת לב למאפייניה הגופניים והקוליים. בשלב הבא תתווסף למשימה השמעת משפט המבטא רצון. ניתן לעבוד גם בזוגות, כך שתלמיד אחד יהיה הפסל וחברו יהיה הפסל.
- שימוש במקצבי הליכה ותנועה לצורך אפיון דמות מדרגה 1 (האיטית ביותר) ועד 5 (המהירה ביותר).

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע להביע רגשות.
- התלמיד יידע להתבונן ולהפעיל את דמיונו באפיון דמות.
- התלמיד יבין את העולם המדומיין של הדמות.

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 5. דמות ומשחק // ההיבט הביצועי // ב. עבודה על הדמות

הצעות לדרכי הוראה:

- אפיון דמות בהשראת חיות (מומלץ לבקר בגן חיות או לצפות בסרטי טבע); ניתן להתחיל עם אחוזי מאפיינים חייתיים גבוהים, ולרדת בהדרגה, עד להשלמת ההאנשה. לצורך ביצוע תרגיל זה מומלץ להשתמש בטקסטים של משלים וסיפורי ילדים. **לרשימת מקורות לחצו כאן.**
- אפיון דמות באמצעות האנשת חפצים דוממים והצגת עולמם, סיפורם ורגשותיהם;
- כתיבת ביוגרפיה עבור אנשים המופיעים בתמונה מסוימת, תוך בניית סיפורם ומצבם הרגשי על בסיס הסיטואציה המתוארת בה;
- ביצוע מונולוג החושף דמות בסיטואציה נתונה ובמפגשיה עם דמויות אחרות;

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יבין את הקשר בין פעולותיה של הדמות לרצונה ולאפיונה.
- התלמיד יידע למזג בין השראה חיצונית (מהחוץ אל הפנים) ובין מאגר רגשי פנימי (מהפנים אל החוץ).

הצעות לדרכי הוראה:

- עמידה על מאפייניו החיצוניים והפנימיים של בעל מקצוע, והתנסות בעבודה עם חפציו; בשלב שני יבצע כל תלמיד מונולוג רלוונטי. תרגיל זה משלב בין עבודת חקר, דרמטורגיה ועבודה מעשית.
- ביצוע סצנה על בסיס מצב ומקום נתונים, תוך בירור הרצון והכוונה המובלעים בטקסט כ'תת-טקסט';
- עבודה בזוגות: אלתור סצנה על בסיס מצב ומקום נתונים; כל שחקן מקבל הוראת תת-טקסט סמויה, למשל: אתה מנסה להרשים, אתה רוצה להשפיל את הדמות השנייה, אתה רוצה לרמות את הדמות השנייה וכו'.
- עיצוב דמות באמצעות איבר מוביל, אנרגיות, קצב וכו', ובחינת השפעתם על הרגש; היפוכו של התרגיל הוא עבודה מתוך רגש, מחשבה או מצב נפשי, ובחינת השפעתם על הגוף.
- עיצוב דמויות על בסיס השראות מופשטות, כגון: ארבעת היסודות (אש, אדמה, אוויר ומים), צבעים וחומרים;
- עבודה על דמויות על דרך ההפכים, כדי לחדד את המאפיינים שלהן;

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 5. דמות ומשחק // ההיבט הביצועי // ג. תנועה והבעה גופנית

ג. תנועה והבעה גופנית

במרכז לימודי התנועה וההבעה הגופנית מונח הקשר בין הבעה אישית למיומנויות גופניות שונות (כושר גופני, גמישות, קואורדינציה, שיווי משקל) ובין שחרור הגוף לריכוז. חשוב להתאים את רמת הקושי והמורכבות של הפעילויות המוצעות לגיל הלומדים ולמצבם הגופני. במידת האפשר, מומלץ להסתייע במורה ייעודי לתנועה.

הערה: מתאים לכל רמות הגיל.

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע להביע את עצמו באמצעות גופו.
- התלמיד יבין את השפעת הנתונים הפיסיים על יצירת תנועה: גודל, צורה, משקל, קצב.
- התלמיד יכיר את מגוון אופני התנועה במרחב: תנועה חופשית, תנועה מכאנית ותנועה צורנית.
- התלמיד יידע לנצל את יכולותיו האירוביות (סיבולת לב-ריאה) ואת כישוריו האנאירוביים (גמישות, כוח, יציבה, שיווי משקל, קואורדינציה, שחרור ומרכז).

הצעות לדרכי הוראה:

- תנועה בחלל באופן חופשי לפי קצב וגובה, תוך יצירת מסלולים, עצירות וסיבובים;
- עבודה עם כדורים בגדלים ובמשקלים שונים;
- משחק בכדור בדיוני באמצעות פנטומימה, תוך ניסיון 'לשמור' בעקביות על הגודל והמשקל של הכדור;
- תנועה בסוגי חללים שונים, בתנאי קרקע משתנים, כגון: חול, בוץ, מים, אדמה קשה, בטון וכו', ובמקומות דמיוניים, כגון: עננים, גומי, צמר גפן וכו';
- תנועת חיקוי של צעצוע מכני, בובה, פסלים וכו';
- חיקוי של תנועת חיות על פי סרטים או תמונות, או על פי צפייה בחיות אמיתיות;
- סיפור באמצעות תנועות;

פרק שני: שפת התאטרון

ב. רכיבים דרמטיים // 5. דמות ומשחק // ההיבט הביצועי //

ד. עבודה קולית ותרבות הדיבור

ד. עבודה קולית ותרבות הדיבור

הלימודים מכוונים להכרת גוני קול שונים, להרחבת יכולות הלומדים בהבעה קולית בהתאם למצב נתון ולהקניית הרגלי נשימה נכונים, על מנת לשפר את העוצמה הקולית, הפרויקציה והדיקציה. בכל שלב ושלב, חשוב מאוד לאפשר לתלמיד לדבר בקולו.

הערה: מתאים לכל רמות הגיל, החל בכיתה ד.

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד ישתמש בקולו האישי תוך הפקת הנאה מחשיפת יכולותיו הקוליות.
- התלמיד יפתח מיומנויות קוליות שונות, כגון עצמה, גוון, מקצב וכו'.
- התלמיד ישפר את הדיקציה (דיבור ברור) ואת הפרויקציה (נוכחות קולית).
- התלמיד יידע להשתמש בקול כאמצעי לביטוי רגשות ומחשבות.
- התלמיד יידע לאפיין דמויות באמצעות הקול.

הצעות לדרכי הוראה:

- דקלום טקסט בקבוצה או ביחידים;
- אפיון חיות באמצעות הקול;
- ניהול דיאלוג באמצעות 'גיבריש';
- הגיית אותיות הא"ב באופן ברור;
- יישום הכללים הבסיסיים לדיבור ולהגייה נכונים בשפה העברית באמצעות שיח;
- הגיית מילים תוך ביטוי של הרגשות שהן מעוררות, כגון שוקולד, אהבה, חבר, בית ספר וכו'.

פרק שלישי

צפייה בהצגות

הצפייה בהצגות חיות חושפת את רכיבי המדיום ואת תפקודיהם באופן חווייתי. ידיעת שפת התאטרון מגבירה את ההנאה מהצפייה. בבחירת ההצגה לצפייה יושם דגש על התאמתה לגיל התלמידים ולשלב הפדגוגי בלימודי התאטרון שבו הם נמצאים. ההכנה לצפייה והדיון שלאחריה יהוו רצף פדגוגי אחד, שבמרכזו תוצב הצפייה עצמה.

הערה: מתאים לכל רמות הגיל.

פרק שלישי: צפייה בהצגות

1. הכנה לצפייה

1. הכנה לצפייה

המורה יספק לתלמידים פרטים מלאים על ההצגה שנבחרה לצפייה: שם, מקום העלאתה, סגנונה ונושאה. במידת הצורך, יוגש להם גם תקציר של העלילה. בהכנה לצפייה חשוב לציין את הרכיבים הדרמטיים והבימתיים שנלמדו עד לאותו מועד, ושבאים לידי ביטוי במחזה ובהצגה הנבחרים.

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יצפה בהצגות תאטרון מתוך הנאה.
- התלמיד יידע להשתמש באוצר המילים הנלמד כדי לפענח התרחשויות אמנותיות.

הצעות לדרכי הוראה:

- הכנת רשימה של נקודות להתבוננות בזמן הצפייה; ניתן לחלק את הכיתה לקבוצות ולהציע שכל קבוצה תקבל משימת התבוננות אחת, כדלהלן:
 - « עבודת השחקן ועיצוב הדמות: האם התנועה, מחוות הגוף והקול משרתים את ההצגה?
 - « תפאורה: האם היו חילופי מקומות בהצגה? האם התפאורה השתנתה?
 - « זמן ההתרחשות: כיצד מוצגים מעברי הזמן?
 - « תלבושות: האם התלבושות מאפיינות דמויות, מקום, זמן או סגנון?
 - « האם הן יומיומיות או מסוגגנות?
 - « מוסיקה: מהו תפקיד המוסיקה בהצגה? האם היא מספקת מידע על המקום, הזמן, האווירה?
 - « נושא: מהו הנושא המרכזי במחזה? האם ההצגה משרתת אותו?
 - « אילו רגשות מתעוררים בנו בזמן הצפייה? עם מי או עם מה אנחנו מזדהים?

פרק שלישי: צפייה בהצגות

2. דיון לאחר צפייה

2. דיון לאחר צפייה

הדיון יכלול תובנות ביחס להיבטיה התוכניים והאסתטיים של ההצגה. חשוב לעודד את התלמידים להשתמש במונחים הרלוונטיים, כפי שנלמדו עד למועד הצפייה.

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לנסח את החוויה הרגשית והאסתטית הנוצרת בעת צפייה בהצגה.
- התלמיד יידע לנסח את אמירת היוצרים, ולהציע פרשנויות חלופיות.

הצעות לדרכי הוראה:

- סיכום הרשמים מהצפייה בהצגה באמצעות שיח מונחה, הכולל את החוויה הרגשית, פענוח הרכיבים הדרמטיים והבימתיים והתייחסות לעבודת השחקן:

1. שיח ספונטני עם דגש על החוויה הרגשית - שאלות מנחות:

- « מה הרגשת במהלך ההצגה?
- « מה עניין אותך במיוחד?
- « האם ההצגה / דמות מסוימת / שיר מסוים ריגש/ה אותך במיוחד?
- « האם ההצגה גרמה לך לחוש הזדהות? אם כן, עם מי או עם מה הזדהית?

2. דיון על הרכיבים הדרמטיים:

- « שחזור העלילה או רגעים משמעותיים ממנה מתוך הזיכרון, באופן מילולי ו/או באמצעות הדגמה;
- « פענוח המקום והזמן ואופן מימוש הבימתי;
- « מה רצה המחזאי לומר לנו? כיצד המחיש הבמאי את האמירה של המחזאי?

פרק שלישי: צפייה בהצגות

2. דיון לאחר צפייה

3. במקרה שקיימת גרסה מצולמת של ההצגה, או יצירה קולנועית שעלילתה זהה, ניתן לצפות בה ולעמוד על ההבדלים בין צפייה בתאטרון וצפייה בסרט.

4. פענוח הרכיבים הבימתיים של ההצגה - שאלות מנחות:

« חלל: מה היו היחסים בין הבמה לקהל? האם הייתה לצורת הבמה ולשימוש בחלל תרומה מיוחדת להצגה?

« תפאורה: מה אנו למדים ממנה לגבי העולם הבדיוני? האם ניתן לזהות בהצגה מקום מסוים? האם ניתן לזהות תקופה? האם התפאורה מצביעה על מעמדן של הדמויות? מה הרגשתם כשראייתם את התפאורה? מדוע?

« תלבושות ואביזרים - בחירת דמות: כיצד מאפיינים התלבושות והאביזרים את הדמות שבחרת? האם הדמות היא גבר או אישה? זקנה או צעירה? עשירה או ענייה? האם היא דמות מציאותית או לא? האם התלבושת מייצגת תכונות אופי כלשהן של הדמות?

« מוסיקה ואפקטים קוליים: מה המוסיקה מספרת לנו על העלילה? האם היא יוצרת

« אווירה? כיצד? האם היא מגלמת תפקיד משמעותי?

האם היא באה מתוך הבמה (מתוך רדיו הנמצא על הבמה, למשל) או מחוץ לבמה? האם היו אפקטים קוליים מיוחדים (גשם, רוח וכו') ומה הייתה תרומתם להצגה?

« תאורה: האם שמתם לב לתאורה? מה היה תפקידה בהצגה (אפיון זמן ומקום)?

« יצירת אווירה רגשית: האם התאורה 'שיתפה פעולה' עם התפאורה ועם התלבושות?

« האם היה שימוש במדיה (סרטי וידאו, הקרנת תמונות)? אם כן, במה תרם השימוש במדיה להצגה?

פרק שלישי: צפייה בהצגות

2. דיון לאחר צפייה

5. דיון על עבודת השחקן:

« תיאור דמות מרכזית אחת בהצגה - שאלות מנחות:

+ מה רצתה הדמות?

+ מה אמר ו/או עשה השחקן כדי להמחיש את רצונה?

+ מה היה המכשול שמנע ממנה לממש את רצונה?

+ האם הדמות עברה שינוי במהלך ההצגה, ואם כן, מהו ומדוע הוא התרחש?

+ האם הצלחת להזדהות עם הדמות? הסבר.

+ אם היית יכול לשאול את הדמות שאלה, מה היית שואל ומדוע?

« תיאור התנועה של הדמות שנבחרה והדגמתה - שאלות מנחות:

+ מה מיוחד באיכות התנועה של הדמות? האם היא אטית, מהירה, זורמת, קטועה?

+ מה מספרת לנו על הדמות תנועת השחקן?

« תיאור מחווה אופיינית של דמות ו/או אופן דיבורה - שאלות מנחות:

+ מדוע בחר השחקן להשתמש במחווה זו או באופן דיבור זה?

+ כיצד הם תורמים לעיצוב הדמות?

« תיאור השימוש בקול על ידי השחקנים לצורך אפיון הדמויות והדגמתו.

פרק שלישי: צפייה בהצגות

3. סיכום צפייה

3. סיכום צפייה

שאלות מנחות:

- תאר את החוויה הכוללת שלך מההצגה.
- אילו רגעים הרשימו אותך ביותר ומדוע?
- איזו שאלה היית שואל את אחד היוצרים: המחזאי, הבמאי, המעצב, המוסיקאי וכו'?
- איזה אמצעי בימתי היטיב להביע את הקונספט של הבמאי? (לתלמידי כיתה ח ומעלה)
- על איזו אמת אוניברסאלית ומהותית מצביעה ההצגה, והאם האמצעים הבימתיים ותפיסת הבימוי תרמו לכך? (לתלמידי כיתה ט ומעלה)
- תאר את הרעיון העיקרי של ההצגה במשפט אחד.

פרק רביעי

פרשנות ותוכן

מושגים אלו ייוחסו לאופן הבנת היצירה, לזיהוי הרעיון המוטבע בה ולפענוח המשמעות העולה ממנה. הדגש העיקרי יושם על הפוטנציאל הטמון באמנות התאטרון לניסוח אמירה חברתית, אנושית או אחרת, התואמת את השקפת עולמם של היוצרים והשואפת להשפיע על הצופים.

פרק רביעי: פרשנות ותוכן

כיתות א-ג

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לזהות את הרעיון המרכזי בסיפור או במחזה.

הצעות לדרכי הוראה:

- דיון על לקחים העולים ממשלים;
- עבודה בקבוצות: כל קבוצה תאלתר הצגות קצרות המבוססות על נושא המציג קונפליקט מחיי היומיום, מבלי להציע סוף או פתרון. התלמידים הצופים יציעו פרשנויות שונות ופתרונות אפשריים.

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לזהות את הרעיון המרכזי במחזה או בסיפור הנוגע גם לחיינו.
- התלמיד יידע לפענח את הפרשנות של יוצרי ההצגה ומבצעה.

הצעות לדרכי הוראה:

- עריכת רשימת כל רעיונות העולים מתוך העלילה, הדמויות, המקום והזמן בסיפור או במחזה ומציאת המכנה המשותף ביניהם (הרעיון המרכזי);
- עבודה בקבוצות: המורה יבחר סיטואציה המתייחסת לשאלה מהותית מחיי התלמידים, כגון מחלוקת במגרש המשחקים בין שתי קבוצות, גניבה שמתרחסת בכיתה, ילד חדש בקבוצה וכו'. התלמידים יעלו נקודות מבט שונות ויצגו סצנות קצרות על בסיס אחת מנקודות המבט שנידונו.

פרק רביעי: פרשנות ותוכן

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לנתח מחזה, ולקבוע אם המחזאי מבקש להביע בו אמת אוניברסאלית, חברתית, אנושית או אחרת.
- התלמיד יבין את המושג 'קונספט' ויידע לאתר אותו בהצגות תאטרון.
- התלמיד יפנים שהפרשנות הבימתית של הבמאי היא ביטוי של בחירות אמנותיות.

הצעות לדרכי הוראה:

- הצעת פרשנויות למחזה באמצעות פענוח הרכיבים הדרמטיים; בחינת הקשר בין המקרה הפרטי המופיע במחזה לבין אמת אוניברסאלית.
- צפייה בשתיים או ביותר פרשנויות בימתיות של אותו מחזה ובחינת ההבדלים ביניהן;
- הצעת תפיסות בימתיות שונות לאותו מחזה והצגת סצנות קצרות להמחשתן;
- בחינת השימוש ברכיבים הבימתיים בהצגה בהתאם לתפיסת הבימוי ('קונספט') כאמצעי פרשני.
- צפייה בהפקות שונות של המחזה הנלמד (ניתן לצפות בהן גם באמצעות וידאו) ובחינת הפרשנות שמציע הבמאי; התלמידים יציעו פרשנויות אפשריות נוספות.
- עבודה בקבוצות: לאחר קריאת המחזה וצפייה משותפת בהצגה, תיכתב ביקורת על ההצגה, שתכלול רקע קצר על המחזה, ניתוח הרכיבים הבימתיים, פירוט התפיסה הבימתית ופרשנות הבמאי וניתוח עבודת השחקנים. ניתן גם לכלול בעבודה פרשנות אישית וביקורת. כהכנה לתרגיל, מומלץ לקרוא מספר ביקורות של מבקרי תאטרון חשובים.

פרק חמישי

טקסט וקונטקסט

במוקד הלמידה יוצבו טקסטים דרמטיים על רקע הקשרם ההיסטורי, החברתי, הפילוסופי, הפוליטי והתרבותי, ותוך בחינת השפעתם על היצירה. בחינת פרקים רלוונטיים ליצירה בתחומים אלו יאפשר את הבנת סגנונה. כמו כן, חקירת אופן ייצוגו של גיבור במחזה מסוים בתקופות אחרות ובתחומים אמנותיים אחרים - כגון: ציור, קולנוע, אופרה, פיסול ומחול - יחשוף את תפקידם של התנועה, החומר, הצליל, הקומפוזיציה ועוד ביצירת משמעות.

הערה: לימוד הקשר בין טקסט וקונטקסט יחל בכיתות ד.

פרק חמישי: טקסט וקונטקסט

כיתות ד-ו

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יכיר את מבנה המחזה.
- התלמיד יכיר את התאטרון בראשיתו, בתקופת יוון העתיקה (במקביל ללימוד הנושא בשיעורי ההיסטוריה בכיתות ו).
- התלמיד יכיר סיפורי מיתולוגיה ופולקלור בתרבות היהודית, הישראלית והעולמית כבסיס תמאטי למחזות.

הצעות לדרכי הוראה:

- קריאת מחזה קצר ובחינת תבניתו באמצעות עריכת רשימה של הדמויות ושמותיהן, וציון הוראות הבמה והרפליקות של הדמויות;
- עבודה בקבוצות: הכנת עבודת חקר על התאטרון היווני, שתכלול מצגת של תמונות, תרשימים ומלל על מבנה התאטרון, התפאורה, התלבושות והמסכות, עבודת השחקן, 'הדיוניסיה העירונית', הקשר של דיוניסוס לתאטרון ופרטים על הטרגיקונים הגדולים;

כיתות ז-ט

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לנתח מחזה ולפענח את פרשנותו בכלים הנלמדים.
- התלמיד יידע לזהות נושאים אוניברסאליים במחזות הנלמדים.
- התלמיד יידע להפעיל ראייה ביקורתית ולהביע דעה אישית.

פרק חמישי: טקסט וקונטקסט

הצעות לדרכי הוראה:

- עבודה בקבוצות: הכנת עבודת חקר על מחזה שנקרא בכיתה, הכוללת:
 - « רקע היסטורי, פוליטי, חברתי ותרבותי;
 - « ביוגרפיה של המחזאי;
 - « סוג המחזה;
 - « מוסכמות התאטרון בתקופה שבה הוא נכתב;
 - « מקום העלאתו הראשונה וזמנה; להקת השחקנים וסגנון הבימוי והמשחק;
 - « הקשר בין המחזה למימושו הבימתי הראשון;
 - « פענוח הטקסט ברמת השפה, העלילה, הדמויות, הרעיונות, המוטיבים והדימויים;
 - « בחינת הרכיבים הבימתיים ביחס לתקופה: תפאורה, תלבושות, מוסיקה, תאורה; קהל היעד והתקבלות;
- כל קבוצה עובדת על אחד מהנושאים, מכינה מצגת ומציגה אותה בפני הכיתה. לאחר הצפייה בכל אחת מן המצגות יועלו שאלות ויתקיים דיון בהנחיית המורה.
- עריכת דיון על נושא המחזה ועל השאלות שהוא מעורר, תוך בחינת הרלוונטיות של נושאים אלו לתקופתנו;

פרק שישי

סוגי תאטרון

במהלך הלימודים ייחשפו התלמידים לסוגים שונים של הבעה תאטרונית, לרבות צורות שונות של העברת מסר אמנותי, והצגת מחשבות, רגשות ורעיונות באמצעות הגוף, הפנים והדיבור. סוגי התאטרון הנכללים בתכנית זו הם: תאטרון בובות, תאטרון חפצים, תאטרון פיסי, פנטומימה, תאטרון סיפור ומשחק עם מסכה. לכל אחד מסוגים אלו יוקדש תת-פרק, הכולל מטרות והצעות לדרכי הוראה המתאימות לכל אחת משכבות הגיל.

פרק שישי: סוגי תאטרון

1. תאטרון בובות

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד ייחשף לסוגי תאטרון שונים שיעשירו את עולמו התרבותי.
- התלמיד יידע לספר סיפור ללא מילים.
- התלמיד יידע להפעיל מנעד רחב של הבעה פיסית ורגשית.
- התלמיד יכיר את המושג 'הנפשה' ואת אופן יישומו.

1. תאטרון בובות

תאטרון בובות משלב אמנות פלסטית, הנפשה, מוסיקה ומחול. התלמידים ייחשפו לסוגי בובות שונים, הן באופני ההפעלה (בובות אצבע וכפפה, בובות על מקל וחוטמים, צלליות וכו'), והן בחומרים שמהם הן עשויות.

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לבנות בובה, ויכיר את דרך הפעלתה.
- התלמיד ייתן ביטוי חופשי ולגיטימי של רגשות ותכנים פנימיים באמצעות דמות הבובה.

הצעות לדרכי הוראה:

- הרכבת בובה מכדור קלקר שבמרכזו חור, המתלבשת על האצבע; ניתן לצייר או להדביק עליה עיניים ופה. לאחר הכנת הבובה, ניתן ליצור דיאלוגים קצרים על פי סיטואציה נתונה (מתאים לגיל צעיר).
- ניהול דיאלוג בין הבובות לבין עצמן ובין בובה למפעילה (מתאים לכל הגילים);
- עבודה בזוגות: תלמיד אחד ימלא את תפקיד ה'בובה' ותלמיד שני יהיה המפעיל שלה. ניתן לפתח וריאציות על מערכת יחסים זו שבין המפעיל לבין הבובה המופעלת (מתאים לכל הגילים).
- יצירת בובות מחומרים בלתי שגרתיים ואפיון; ניתן לאמץ סגנון מסוים מתחום האמנות הפלסטית ולעצב בובות ברוח אותו סגנון, כגון: קוביזם, אמנות מופשטת, פופ ארט, סוריאליזם וכו' (מתאים לגילים בוגרים).

פרק שישי: סוגי תאטרון

2. תאטרון חפצים

2. תאטרון חפצים

יש להבדיל בין תאטרון חפצים, שבו החפצים עוברים שינוי (טרנספורמציה), לבין תאטרון בובות, שבו הבובה מייצגת דמות. **לרשימת מקורות ולהרחבה בנושא לחצו כאן.**

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יוכל לגלות את הדמות החבויה בחפץ (האנשה).
- התלמיד יידע להשתמש בחפץ ובכך יפתח יחס אמפאטי לאחר, תוך הפגנת יכולת לבטא עמדות שונות כלפי מצבים משתנים.

הצעות לדרכי הוראה:

- התלמידים ינועו בחלל בין חפצים אקראיים (כמספר התלמידים ויותר) הפזורים על הרצפה. לשמע אות, כל תלמיד יעמוד ליד החפץ הקרוב לו. מכאן יתבצע תהליך של התבוננות, בחינה, גילוי והנפשה (מתאים לכל הגילים).
- יצירת סיפור בעזרת חפצים;
- כתיבת מונולוג מנקודת מבטו של חפץ מסוים, תוך התייחסות למאפיינים ולתכונות של החפץ ותוך שילובו בעולם הבדיוני (מתאים לכיתות ז-ט).

פרק שישי: סוגי תאטרון

3. תאטרון פיסי

3. תאטרון פיסי

בבסיס התאטרון הפיסי שילוב בין גוף, חלל וטקסט, המשתית את האשליה התאטרונית על מיומנויות התנועתיות והקוליות של השחקן. הלימודים ידגישו את הקשר בין תנועת השחקן ליסודות החיים במציאות - אדם, טבע, בעלי חיים וצומח - עליהם יתבונן השחקן המבקש לבנות דמות (מתאים לכיתות ה ומעלה).

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יפתח יכולת הקשבה והתבוננות אל הסביבה.
- התלמיד יפתח דמיון תנועתי, תוך התייחסות לחלל, לקול ולטקסט.

הצעות לדרכי הוראה:

- כל תלמיד יקבל חוט וישחק בו באצבעותיו. לאחר הפנמת התחושה של החוט, יעבור התלמיד לשחק בחוט דמיוני. ניתן לבצע את התרגיל גם עם חפצים אחרים.
- עבודה על ארבעת היסודות, על תופעות טבע ועל צבעים וחומרים, כהשראה לעיצוב דמות ולבניית סיטואציה;
- יצירת קטעים בסגנון התאטרון השקט* (מתאים לכיתות ה ומעלה).

התאטרון השקט הוא ז'אנר שאינו מציג סיפור כרונולוגי ליניארי ואינו עושה שימוש בטקסט, אלא בסמלים ובמעברים בין דמיון למציאות ובין זמנים שונים. העבודה בתאטרון השקט דורשת יכולת הבעה פיסית גבוהה, ועל כן הוא קשור קשר הדוק לתאטרון הפיסי. יצירה בתאטרון השקט יוצרת אינטראקציה עם החלל, בהיותו נתון בידי השחקן ככלי גמיש ומשתנה.

פרק שישי: סוגי תאטרון

4. פנטומימה

טכניקת הפנטומימה נועדה ליצור אשליה באמצעות חיקוי שנעשה על ידי תנועות ומחוות. מומלץ לקיים סדנא מונחית על ידי פנטומימאי, כדי שהתלמידים יכירו טכניקות בסיסיות בפנטומימה. **להרחבה לחצו כאן.**

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יפתח יכולת התבוננות ויכולת חיקוי באמצעות הגוף.
- התלמיד יבין את כוחם של התמצות והצמצום.

הצעות לדרכי הוראה:

- ביצוע של פעולות יומיומיות בפנטומימה, כגון: התלבשות, אכילה, רחצה וכו';

פרק שישי: סוגי תאטרון

5. תאטרון סיפור

- הצגת קטעי פנטומימה בהשראת תמונה, שיר או קטע מוסיקלי;

5. תאטרון סיפור

הלימודים ידגישו את ההבדל בין יצירה אפית/סיפורית לבין יצירה דרמטית, שכן השילוב בין ההגדה והראייה מנכיח ביתר שאת את ייחודו של סוג תאטרון זה. מומלץ לעסוק בסיפורים ובמשלים שמתאימים לגיל התלמידים מבחינת התכנים.

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע להבחין בין אפיקה לדרמה ובין טקסט כתוב לטקסט בימתי.
- התלמיד יכיר את מאפייני דמות 'המספר' ואת תפקידיו השונים.
- התלמיד יכיר את דרכי השימוש בטכניקות כגון: קולאז' ופוטומונטאז'.
- התלמיד יבין את היחס בין הממד החזותי והממד המילולי.
- התלמיד יתנסה בעבודה עם ריבוי נקודות מבט.

הצעות לדרכי הוראה:

- התלמידים יישבו במעגל ויספרו סיפור, באופן שכל אחד מהם ייטול בו חלק.
- אלתור סצנה שבו אחד מן התלמידים יהיה המספר ושניים אחרים יהיו הדמויות המבצעות את המסופר. אפשר שהמספר יאפשר לדמויות גם לפתח דיאלוגים שיקדמו את העלילה.

פרק שישי: סוגי תאטרון

6. משחק עם מסכה

6. משחק עם מסכה

הבסיס הפדגוגי ללימודי משחק עם מסכה טמון, בין היתר, בערך ההיסטורי של המסכה, ועל כן מומלץ לשלב בהוראה מידע על תולדותיה. בשלבים הראשונים רצוי להשתמש במסכה ניטרלית, ובהדרגה לעבור למסכות גולם, למסכות אופי שלמות וחצאיות ואף למסכות הקומדיה דל'ארטה. לימודי משחק עם מסכה מתאימים לכיתה ח ומעלה, ובלבד שהתלמידים רכשו ניסיון בתאטרון, בעבודה בקבוצה ובאופני נתינת משוב. במידת האפשר, יועברו שיעורי המסכות על ידי מורה שהוכשר לכך. **להרחבה לחצו כאן.**

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע להתבטא באמצעות המסכה הניטרלית.
- התלמיד יידע להבחין בין פעולות ומחוות רצוניות ולא רצוניות.
- התלמיד יידע 'לרתום' את כל הגוף להווייה אחת (מסכות גולם).
- התלמיד יידע כיצד לשחרר את התודעה מדפוס התנהגות פרטיים ו'ללבוש' דמות אחרת (מסכות גולם ואופי).
- התלמיד יכיר את סגנון הקומדיה דל'ארטה ויידע לשחק בו.

פרק שביעי

תאטרון ותחומי דעת שונים

שילוב של תחומי דעת שונים בהוראת התאטרון, ויישום אסטרטגיות הוראת התאטרון בתחומי דעת שונים - יש בהם כדי להרחיב את הידע של הלומדים ולהגביר את חוויית הלמידה.

פרק שביעי: תאטרון ותחומי דעת שונים

מטרות והישגים מצופים:

- התלמיד יידע לשלב בין תחומי יידע שונים.
- התלמיד יידע ליצור הקשרים בין נושא ורעיון מתחומי דעת שונים לבין ייצוגם האודיו-ויזואלי: תפאורה, שימוש באביזר, תלבושות, מוסיקה ואפקטים קוליים.

הצעות לשילובים:

1. ספרות ומיומנויות שפה

- שימוש בספרות ילדים ונוער הנלמדת בשיעורי ספרות כתשתית ליצירה תאטרונית;
- כתיבת יומן של שיעורי התאטרון ובו התייחסות לשאלות הבאות, או לאחת מהן בכל פעם. ניתן להקדיש לכך חמש דקות בסוף כל שיעור (החל בכיתה ג):
 - « אילו מושגים חדשים למדתי?
 - « באילו תרגילים השתתפתי, ואיך הרגשתי?
 - « על איזה קטע דרמטי עבדתי? מה היה התפקיד שלי? כיצד עיצבתי את הדמות? האם התחברתי אל הדמות שגילמתי?
 - « עם איזה חבר עבדתי היום, ואיך הרגשתי?
- כתיבת מחזות קצרים בעלי התחלה, אמצע וסוף בהשראת תמונה (החל בכיתה ו);

2. מדעים מדויקים

- יצירת סצנות קצרצרות על בסיס בעיה מתמטית או תרגיל בחשבון; התלמידים משחקים את הדמויות ו/או ההגופים, האביזרים המופיעים בשאלה, ומגיעים תוך כדי כך לפתרון.
- מדידות אורך ורוחב של אזור המשחק, על מנת לחזק את תחושת החלל ולסייע להתאמת תפאורות; בכיתות היותר גבוהות אפשר גם לחשב היקף ושטח.
- יצירת קטע תנועתי על מחזור החיים של הצמח בסגנון תאטרון פיסי: משלב הזרע, דרך הנביטה והצמיחה ועד הקמילה;
- יצירת קטע המשלב את חמשת החושים (או חלק מהם).
- שימוש באור וצל בתאטרון צלליות, הבנה של מקורות אור וכיוונום;
- המחזת סיפור בעל היבטים מתמטיים;

פרק שביעי: תאטרון ותחומי דעת שונים

3. מדעי החברה

- יצירת דמויות על בסיס בעלי תפקידים בחברה: שוטר, מורה, כבאי, פקיד, מנהל וכו'; תרגיל זה דורש התבוננות בטיפוסים שונים בסביבתו של התלמיד, פירוק דמותם לנתונים ומאפיינים ובניית הדמות.
- אלתור סצנות המבוססות על בעלי תפקידים שונים בחברה, ויצירת מפגשים ביניהם;
- המחזת סצנות שבמרכזן קונפליקט בין שתי קבוצות חברתיות בסביבתם הקרובה של התלמידים;
- הכנת רשימה של סוגיות חברתיות שמעסיקות את התלמידים, השוואתן לסיפורי גיבורים, לסיפורים מהתרבות היהודית והתרבות העולמית, למשלי חיות ולעוד סיפורים, העוסקים באותן סוגיות; ניתן להמחזיז סצנות מתוך סיפורים נבחרים.
- ניתוח מחזה בהיבט חברתי, על פי השאלות המנחות דלהלן:
 - « בחרו אחת מהדמויות. מה למדתם ממנה? תארו את רגשותיה ואת רצונותיה.
 - « בחרו רגע משמעותי במחזה שבו הייתם רוצים לעצור ולנסות לחשוף את מה שהדמות מרגישה. האם הרגשתם פעם כך?
 - « תנו דוגמא לאירוע שבו הרגשתם כמו הדמות. כיצד פעלתם? האם התנהגתם כמו הדמות? מדוע, לדעתכם, הדמות התנהגה כך?
 - « מה למדתם מהמחזה כולו? האם יש משהו בעלילה, ברגשותיה ו/או בהתנהגותה של הדמות שמזכיר לכם אתכם או משהו בעולמכם? נמקו אם כן ואם לא.

4. היסטוריה

- הכנת עבודת חקר על התאטרון בתקופות שונות, במקביל לנושאי הלימוד בשיעורי היסטוריה, כגון: התאטרון היווני - בכיתה ו; התאטרון בימי הביניים - בכיתה ז; התאטרון ברנסנס, הקומדיה דל'ארטה והתאטרון האליזבתי - בכיתה ח; התאטרון הריאליסטי וצמיחתו של מוסד הבימוי - בכיתה ט.

5. גיאוגרפיה

- בחירת ארץ בעלת סגנון תאטרוני שונה (לדוגמה: מהמזרח הרחוק) ובחינת מאפייניו באמצעות תמונות וקטעי וידאו;
- הכנת עבודת חקר על התרבות והמנהגים של עם אחר, ועיצוב דמויות אמינות ואוטנטיות להצגה;

פרק שביעי: תאטרון ותחומי דעת שונים

6. תורה (מכיתות ב ובמקביל לטקסי קבלת התורה)

- יצירת קטע תנועה המתאר את בריאת העולם;
- יצירת קטע המתאר את בריאת האדם; בתרגיל זה התלמידים עוברים תהליך של גילוי תנועתיות גופם, המתחיל בשכיבה דמומה על הרצפה ומסתיים בעמידה נוכחת.
- המחזת סיפורי המקרא, כגון: האכילה מעץ הדעת, יעקב ועשו, פרעה ומשה, יוסף ואחיו וכו';

מתוך ההצגה "בנות יפתח", בבימויה של רותי בן דור, בית ספר לאמנויות קמפוס אריסון תל-אביב, 2007.
צילום: משה עמר

רשימת מקורות

תכנית לימודים בתאטרון לבית הספר היסודי ולחט"ב הממלכתיים והממלכתיים-דתיים

רשימת מקורות

כיתות א-ג

ספרים

- גולדברג, ל' (2006). **כובע קסמים**. תל אביב: ספרית הפועלים.
- דונלדסון, ג' (2000). **טרופותי** (ר' די-נור, מתרגמת). תל אביב: הוצאת מעריב - הד ארצי.
- חכם, ר' (1993). **חמש מכשפות הלכו לטייל**. ירושלים: איילות. (מתאים לעבודה על מקום וזמן)
- לואיס, ק"ס (2005). **סיפורי נרניה: האריה, המכשפה וארון הבגדים** (נ' גולן, מתרגמת). אור יהודה: זמורה-ביתן.
- סנדברג ולסר, א' (1977). **אנחנו עושים מדבר** (א' אור, מתרגם). תל אביב: עם עובד. (מתאים לעבודה על מקום)
- סנדק, מ' (1984). **ארץ יצורי הפרא** (א' אופק, מתרגם). תל אביב: כתר. (מתאים לעבודה על מקום וזמן)
- קנט, ג' (2003). **דרקון אין דבר כזה** (א' יבין, מתרגם). תל אביב: עם עובד.
- רות, מ' (1974). **מעשה בחמישה בלונים**. תל אביב: הפועלים. (מומלץ לשילוב בחינוך מתמטי לכיתות א וכן לעבודה על פעולה)
- שבתאי, י' (1990). **המסע המופלא של הקרפד**. תל אביב: כנרת, זמורה-ביתן.
- שמעון-תם, מ' (2009). **אי המחשבות**. חיפה: פרקטל. (מומלץ לשילוב בחינוך המתמטי לכיתות א-ג)

לחצו כאן

* אגדות ילדים, משלים, סיפורים ושירים מתוך **התכנית החדשה של שפה וספרות**

מחזות

- מחרז, י' (2007). **סיפורי איתמר ורותי גם: על פי סיפוריו של דוד גרוסמן**. חמו"ל.
- סידון, א' (1979). **עלילות פרדיננד פדהצור בקיצור**. תל אביב: האגודה לקידום התרבות, התאטרון לילדים ולנוער.
- דרו, א' (2001). **הברווזון: על פי הנס כריסטיאן אנדרסן** (ד' פרנס, מתרגם). חמו"ל.

רשימת מקורות

הצגות

המכשפה בבית ממול. מחזאי: י' בר-לב, ע' קפלן. במאי: י' בר-לב. תאטרון המדיטק. (הצגה בנושא סובלנות ודעות קדומות)

טיול לכוכב הגבינה. מחזה, בימוי ועיצוב: ח' רעים וי' בר-לב. תאטרון המדיטק.

לחצו כאן

מעלה הקרחות. מחזאי: א' סידון. במאי: צ' פינס. תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער, 2011.

לחצו כאן

עוץ לי גוץ לי. מחזאי: א' שלונסקי. במאי: ר' פינקוביץ'. תאטרון הקאמרי. תל אביב. 2002.

סרטים

סרטי דיסני, כגון: שלגיה, במבי, מרי פופינס

המחזמר 'אנני'

שרק

קטעים מתוך סרטי צ'רלי צ'פלין

קטעים קצרים מתוך הסדרה 'סיפור עמים'

כיתות ד-ו

ספרים

אור לב, א' (1981). **האי ברחוב הציפורים.** תל אביב: הוצאת כתר.

אלמגור, ג' (1986). **הקיץ של אביה.** תל אביב: עם עובד.

אלמגור, ג' (1992). **עץ הדומים תפוס.** תל אביב: עם עובד.

אנדרסן, ה"כ (1996). **בגדי המלך החדשים** (ב' אופק, מתרגמת). תל אביב: עופרים.

מונטגומרי ל"ס (1991). **האסופית** (ט' נתיב-עירוני, מתרגמת). תל אביב: כתר.

סנט-אכזופרי, א' (2014). **הנסיך הקטן** (ת' אליגון-רוז, מתרגמת). תל אביב: כנרת, זמורה, ביתן.

רשימת מקורות

קסטנר, א' (1999). **אורה הכפולה** (מ' דק, מתרגם). נתניה: אחיאסף.
קסטנר, א' (2004). **אמיל והבלשים** (מ' דק, מתרגם). נתניה: אחיאסף.
קסטנר, א' (1996). **הכיתה המעופפת** (א' קפלן, מתרגמת). נתניה: אחיאסף.
קסטנר, א' (1999). **פצפונת ואנטון** (א' קפלן, מתרגמת). נתניה: אחיאסף.

מחזות

מקמל-עתיר, נ' (2004). **העדי של עדי**. תל אביב: תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער.
משיח ש' (1997). **שמונה בעקבות אחד**. תל אביב: תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער.

לחצו כאן

נאור ל' (2001). **אלוף בצלות אלוף שום: מחזמר על פי חיים נחמן ביאליק**.
סידון, א' (1990). **פצפונת ואנטון: על פי ספרו של אריך קסטנר**. תל אביב: תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער.

רכבי ניקוליבסקי, ח' (1992). **הילדה שאני אוהב: על פי שיריו של יהודה אטלס**. תל אביב: תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער.

האריס א' (1971). **טומי תם** (י' שבתאי, מעבד ומתרגם). תל אביב: תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער.
גלן ר' (2003). **האריה המכשפה וארון הקסמים** (י' הרגיל-שדה, מתרגמת). רמת גן: בית הספר לאמנויות הבמה בית-צבי.

הצגות

לחצו כאן

אדיסון (2014). מחזאי: צ' הוברמן. במאי: ר' שגב. תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער.
אמיל והבלשים (2008). מחזאי: ע' ריקלין (עיבוד על פי ספרו של א' קסטנר). במאי: ר' ניב. תאטרון המדיטק.

לחצו כאן

הכיתה המעופפת (2013). מחזאי: ע' ריקלין (עיבוד על פי ספרו של א' קסטנר). במאי: ר' ניב. תאטרון המדיטק.

רשימת מקורות

לחצו כאן

כטוב בעיניכם (2013). מחזאי: ו' שייקספיר. מתרגם: ד' פרנס. במאי ומעבד: ע' ריקלין. תאטרון המדיטק ותאטרון בית לסין.

לחצו כאן

פצפונת ואנטון (2011). מחזאי: א' סידון (על פי ספרו של א' קסטנר). במאי: ד' מיכאלי. תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער.

סרטים

הנסיכה הקסומה

צ'ארלי בממלכת השוקולד

צלילי המוסיקה

אי.טי.

המספרים של אדוארד

אליס בארץ הפלאות

כיתות ז-ט

ספרים

אנדה, מ' (1983). **מומו** (ח' טויכסלר, מתרגמת) תל אביב: זמורה ביתן.

ברדוגו, ס' (2011). **"חיזו בטטה" בתוך: הילד האחרון של המאה**. תל אביב: הקיבוץ המאוחד/ספרי סימן קריאה.

האדון, מ' (2003). **המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה** (א' תגרי, מתרגם). תל אביב: מחברות לספרות.

סצ'ר, ל' (1999). **בורות** (ש' אפל, מתרגמת). תל אביב: עם עובד.

קרת, א' (2007). **סיפורי לקסינג'ר**. תל אביב: כנרת, זמורה, ביתן.

רשימת מקורות

מחזות

מחזאות נוער:

אידיסיס, ח' (1995). **צבע הפנינה: על פי ספרה של אנה מריה יוקל**. תל אביב: תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער.

בהרב, מ' (1982). **החוג לדרמה**. תל אביב: תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער.

בן נחום, ע' (1995). **עלי כינור**. תל אביב: תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער.

סמל, נ' (1987). **הילד שמאחורי העיניים**. תל אביב: אדם.

עמיר א' (1987). **תרנגול כפרות**. תל אביב: תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער.

רכבי ניקולייבסקי, ח' (1987). **שמוליק של זוהרה**. תל אביב: תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער.

מחזות ישראליים:

אלתרמן, נ' (1962). **פונדק הרוחות**. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד.

אנסקי, ש' (1983). **הדיבוק** (ח.נ. ביאליק). תל אביב: אור-עם.

בן ציון, ת' (1963). **ילד הצל**. תל אביב: עמיקם.

גילרון, ה' (2007). **מקווה**. תל אביב: עם עובד.

הספרי, ש' (1990). **קידוש**. תל אביב: אור-עם. **לחצו כאן**: פורמט דיגיטלי של המחזה:

ויינגרטן, א' (1993). **לרקוד עם אבא**. תל אביב: ידיעות אחרונות.

חצור, א' (1991). **רעולים**. תל אביב: אור-עם.

לוי, ח' (1999). **"אשכבה" בתוך: אשכבה ואחרים**. תל אביב: סימן קריאה.

ליברכט, ס' (2006). **תפוחים מן המדבר**. תל אביב: אור-עם.

לפיד, ש' (1991). **רכוש נטוש**. תל אביב: אור-עם.

מגד, א' (1989). **בראשית**. תל אביב: אור-עם.

מיטלפונקט, ה' (1982). **מכולת**. תל אביב: אור-עם.

רשימת מקורות

מיטלפונקט, ה' (2010). **מסילה לדמשק**. תל אביב: גוונים.

סובול, י' (1984). **גטו**. תל אביב: אור-עם.

סובול, י' (1990). **ליל העשרים**. תל אביב: אור-עם.

סובול, י' (1996). **כפר**. תל אביב: אור-עם.

שבתאי, י' (1985). **נמר חברבורות**. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.

שמיר, מ' (2010). **הוא הלך בשדות**. תל אביב: עם עובד.

מחזאות עולמית:

איבסן, ה' (2003). **אווז הפרא** (ג' קינר, מתרגם). תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

בקט, ס' (1985). **מחכים לגודו** (מ' מלצר, מתרגם). תל אביב: אדם.

בקט, ס' (2007). **מחכים לגודו** (ש' לוי, מתרגם). תל אביב: אוניברסיטת תל אביב, הפקולטה לאמנויות ע"ש יולנדה ודוד כץ, החוג לאמנות התאטרון.

וויליאמס, ט' (1982). **ביבר הזכוכית** (ת' אתר, מתרגמת). תל אביב: אור-עם.

וויליאמס, נ' (1980). **יסודות עוינים** (ע' בניאל, מתרגם). רמת גן: מרכז ישראלי לדרמה ליד "בית צבי", בית הספר לאמנות הבמה והקולנוע.

יונסקו, א' (1986). **הזמרת הקרחת** (ע' בן-נחום, מתרגמת). תל אביב: אור-עם.

מולייר (1976). **הקמצן** (נ' אלתרמן, מתרגם). תל אביב: הקיבוץ המאוחד.

מולייר (תשכ"ז). **תעלולי סקפן** (נ' אלתרמן, מתרגם). תל אביב: הקיבוץ המאוחד.

מולייר (1993). **גם הוא באצילים** (נ' אלתרמן, מתרגם). תל אביב: הקיבוץ המאוחד.

מילר, א' (1986). **כולם היו בני** (ט' קשת, מתרגמת). תל אביב: אור-עם.

מילר, א' (1986). **מותו של סוכן** (ד' אלמגור, מתרגם). תל אביב: אור-עם.

מילר, א' (1987). **מראה מעל הגשר** (ע' שמיר, מתרגמת). תל אביב: אור-עם.

סיימון, נ' (1991). **אבודים ביונקרס** (ד' אלמגור, מתרגם). חמו"ל.

שייקספיר, ו' (1978). **חלום ליל קיץ** (ט' כרמי, מתרגם). תל אביב: ספריית הפועלים.

שייקספיר, ו' (2007). **חלום ליל קיץ** (א' עוז, מתרגם). תל אביב: הקיבוץ המאוחד.

רשימת מקורות

לחצו כאן

שייקספיר, ו' (2009). **חלום של לילה בלב קיץ** (ד' פרנס, מתרגם).
נצפה באתר שייקספיר ושות' בתאריך: 13/11/2015
שו, ב' (1984). פיגמליון (ט' קשת, מתרגמת). תל אביב: אור-עם.

הצגות

הפקות מומלצות להשוואה:

לחצו כאן

"המלט" מאת שייקספיר עם לורנס אוליביה בתפקיד המלט
"המלט" בהפקת The Royal Shakespeare company, 2009
"המלט" בהפקת תאטרון הקאמרי בבימוי עמרי ניצן

לחצו כאן

"חלום ליל קיץ" מאת ויליאם שייקספיר (תקציר):

לחצו כאן

הפקת תאטרון הגלוב - סרטונים:
"חלום ליל קיץ" סרטו של מיכאל הופמן (Michael Hoffman)

הצגות בתאטרון הישראלי:

לחצו כאן

"המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה" בהפקת תאטרון בית לסין, תרגום: דניאל אפרת, בימוי: גלעד קמחי.

סרטים

בורות - בהפקת אולפני וולט דיסני, 2003.

רומיאו ויוליה - בבימויו של פרנקו זפירלי, 1968.

חלום ליל קיץ - בבימויו של מישל הופמן, 1999.

ביבר הזכוכית - בבימויו של פול ניומן, 1987.

רשימת מקורות

מוסיקה

מוסיקה מתוך סרטים של צ'רלי צ'פלין או פליני (נינו רוטה)

לחצו כאן

אתר מוסיקה

צפייה בשילוב מוסיקה, מחול ותאטרון:

”סטומפ” Stomp

לחצו כאן

לחצו כאן

לחצו כאן

לחצו כאן

Blue man group

לחצו כאן

לחצו כאן

”מיומנה”

לחצו כאן

לחצו כאן

לחצו כאן

רשימת מקורות

ביבליוגרפיה למורה

- אוריין, ד' (1988). **ממחזה להצגה**. תל אביב: אור-עם.
- אוריין, ד' (1983). **המסכה בדרמה ובתאטרון**. תל אביב: הקיבוץ המאוחד, ספריית הפועלים ואורנים.
- אוריין, ד' (1990). **"הקמצן בתאטרון"**. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
- בלום, ב' (תשס"ו). **מחזאי מדבר עם בימאי**. ירושלים: מאגנס, האוניברסיטה העברית.
- בלום, ב' (2012). **הכמיהה למימוש עצמי: עיון מחודש בדרמה המודרנית**. ירושלים: כרמל.
- בן ישראל, מ', מוסנזון נלקן, ר' (2009). **חפץ לב: יסודות תאטרון הבובות האמנותי**. ירושלים: כרמל.
- ברוקט ג', א' (1994). **תולדות הדרמה והתאטרון**. תל אביב: מודן (הוצאה מחודשת).
- גלי, א' (2003). **המונולוג בדרמה**. תל אביב: אקדמון.
- הייזנר ד', קרן ח' (2006). **החוויה התאטרונית: מבוא לדרמה ולתאטרון**. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.
- ירושלמי, ד' (2013). **דרך הבימוי: על במאים בתאטרון הישראלי**. תל אביב: כנרת, זמורה-ביתן, דביר.
- לוי, ש' (1992). **מקטרים בבמות**. תל אביב: אור-עם.
- לוי, ש' (2013). **התנ"ך כתאטרון**. תל אביב: אוניברסיטת ת"א, אסף וספרא.
- לוי, ש', שואף ק' (2002). **קנון התאטרון העברי: מאה הצגות ועוד אחת**. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
- מונטיפיורי משען, י' (2011). **הקומדיה דה ל'ארטה מארלקינו עד ימינו**. ירושלים: מוסד ביאליק.
- מור, ס' (2001). **קסם של תאטרון: מדריך לגננת**. ירושלים: מעלות.
- נגיד, ח' (2002). **שפת הבמה**. סל תרבות ארצי - המחלקה למתנ"סים.
- עוז, א' (2006). **היצירה השייקספירית**. תל אביב: משרד הביטחון - הוצאה לאור.
- עפרת, ג' (1980). **אדמה, אדם, דם: מיתוס החלוץ והפולחן האדמה במחזות ההתיישבות**. תל אביב: צ'ריקובר.
- פיינגולד, ב"ע (2001). **תש"ח בתאטרון**. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
- פיינגולד, ב"ע (2009). **מ'כלניות' ליפונדק הרוחות: אלתרמן המחזאי**. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
- פלדמן, ב' (2011). **שלוש גישות לאמנות המשחק**. תל אביב: ספרא.

רשימת מקורות

קנר, ר' (1994). **תאטרון-סיפור: אפיון הטכניקות הבימתיות**. חיבור לצורך קבלת תואר מוסמך M.F.A. בהנחיית פרופ' שמעון לוי, תל אביב: אוניברסיטת תל אביב.

רדלר, ד' (1992). **תאורת במה**, כנרת.

שבתאי, א' (2000). **המיתולוגיה היוונית**. תל אביב: ספרי תל אביב.

שונמי, ג' (1987). **הטרקלין, הטירה והגן: ייצוג ומציאות בדרמה המודרנית**. תל אביב: אור-עם.

שונמי, ג' (1992). **אוונגרד ומהפכה בדרמה של המאה העשרים**. תל אביב: אור-עם.

שונמי, ג' (2011). **הדרמה הריאליסטית והאמריקאית בת זמננו**. תל אביב: אור-עם.

לחצו כאן

לחומרי עיון על הצגות מומלצות על-ידי סל תרבות ארצי:

הפנייה להרחבה

סוגי במות

לחצו כאן

מתוך אתר מגמת התאטרון תיכון עירוני א' תל-אביב

לחצו כאן

התאטרון האליזבתני

מופעים תלויי מקום

לחצו כאן

רשימת מקורות

תפאורה

בארכיון תאטרון 'המדיטק', ארכיון תאטרון 'אורנה פורת לילדים ונוער' וארכיון תאטרון 'הקאמרי', מאוכסנים מקטים של תפאורות להצגות ילדים, וכן צילומים של התפאורות.

תאורה בתאטרון

לטרנה מגיקה:

לחצו כאן

תאטרון צלליות: מידע בויקיפדיה

לחצו כאן

תאטרון פילובולוס:

לחצו כאן

על התפתחות תאטרון צלליות:

לחצו כאן

פנטומימה

* ניתן למצוא ביוטיוב סרטונים רבים המדגימים טכניקות של פנטומימה:

לחצו כאן

לחצו כאן

לחצו כאן

Stolzenberg Mark, Exploring Mime, New-York: Sterling Pub Co Inc (December 1979)

רשימת מקורות

תאטרון חפצים

לחצו כאן

לחצו כאן

שיר פנס בודד בתאטרון חפצים

לחצו כאן

תאטרון Golden Delicious

לחצו כאן

לחצו כאן

אלית ובר וענת גיגר שבתאי "מעט מאוד מעיל"

אלמלא אלית ובר מבוססת על ספרה של חווה ניסימוב "ילדה משם" המתאר את ילדותה בשואה

לחצו כאן

לחצו כאן

מעבר לים - על פי שירי ביאליק, תאטרון הקרון

לחצו כאן

TAM TAM Survival מהולנד

תאטרון פיסי

לחצו כאן

ז'אק לקוק - בית ספר בינלאומי לתאטרון פיזי

לחצו כאן

תאטרון אודין דנמרק מיסודות של יוג'ין בארבה Eugenio Barba

לחצו כאן

תאטרון סיפור בטכניקת תאטרון פיזי:

רשימת מקורות

מסכות

לחצו כאן

קומדיה דה לארטה

לחצו כאן

לחצו כאן

ייצור מסכות

לחצו כאן

לחצו כאן